

Rapport fra arbejdsgruppen om dyrevelfærd i slagtekyllingeproduktionen

4. juni 2025

Ministeriet for Fødevarer, Landbrug og Fiskeri

**Rapport fra arbejdsgruppen om dyrevelfærd i slagtekyllingeproduktionen
nedsat i forbindelse med initiativ nr. 26 i dyrevelfærdsaftalen ”Sammen om
dyrene” af 9. februar 2024.**

© Ministeriet for Fødevarer, Landbrug og Fiskeri

Fødevarestyrelsen
Stationsparken 31 - 33
2600 Glostrup
Tlf.: +45 7227 6900
Websted: <http://www.foedevarestyrelsen.dk>

Indholdsfortegnelse

1.	Indledning	4
1.1	Arbejdsgruppens nedsættelse og Kommissorium	4
1.2	Arbejdsgruppens sammensætning	5
1.3	Ændringer i arbejdsgruppen efter nedsættelsen	5
1.3.1	Økologisk Landsforening	5
1.3.2	Dyrenes Beskyttelse	6
2.	Sammenfatning af arbejdsgruppens overvejelser	7
3.	Dyrevelfærdslovgivning om slagtekyllinger	9
3.1	International lovgivning om dyrevelfærd for slagtekyllinger	9
3.2	Dansk lovgivning om dyrevelfærd for slagtekyllinger	11
4.	Den danske slagtekyllingeproduktion	13
5.	Indhentning af oplysninger fra andre lande om forbud mod hurtigt voksende slagtekyllinger og/eller erfaring med opdræt af langsommere og langsomt voksende slagtekyllinger	14
5.1	Indledning	14
5.2	Oplysninger fra de enkelte lande	14
5.2.1	Finland	14
5.2.2	Island	15
5.2.3	Norge	15
5.2.4	Sverige	15
5.2.5	Belgien	15
5.2.6	Cypern	16
5.2.7	Estland	16
5.2.8	Letland	16
5.2.9	Litauen	16
5.2.10	Nederlandene	16
5.2.11	Portugal	17
5.2.12	Spanien	17
5.2.13	Storbritannien (UK)	17
5.2.14	Tyskland	18

6.	Dyrevelfærdsmæssige udfordringer i slagtekyllingeproduktionen på baggrund af EFSA's udtalelse af 14. december 2022 om opdræt af slagtekyllinger	19
6.1	Vækstrate	20
6.1.1	Baggrund.....	20
6.1.2	Arbejdsgruppens drøftelser	20
6.2	Fodertildeling	24
6.2.1	Baggrund.....	24
6.2.2	Arbejdsgruppens drøftelser	25
6.3	Belægningsgrad	26
6.3.1	Baggrund.....	26
6.3.2	Arbejdsgruppens drøftelser	27
6.4	Strøelse	29
6.4.1	Baggrund.....	29
6.4.2	Arbejdsgruppens drøftelser	29
6.5	Anvendelse af bure.	31
6.5.1	Baggrund.....	31
6.5.2	Arbejdsgruppens drøftelser	32
6.6	Overdækkede verandaer.....	32
6.6.1	Baggrund.....	32
6.6.2	Arbejdsgruppens drøftelser	32
6.7	Platforme, siddepinde og anden miljøberigelse.....	33
6.7.1	Baggrund.....	33
6.7.2	Arbejdsgruppens drøftelser	33
6.8	Velfærdsindikatorer, harmoniserede vurderingsmetoder	34
6.8.1	Baggrund.....	34
6.9	Operative indgreb	35
6.9.1	Baggrund.....	35
6.9.2	Arbejdsgruppens drøftelser	36
6.10	Gangproblemer	36
6.10.1	Baggrund.....	36
6.10.2	Arbejdsgruppens drøftelser	37
7.	Vurdering af økonomiske og sociale konsekvenser af et forbud mod hurtigt voksende slagtekyllinger, inklusive et forbud mod forældredyr, afhængigt af udfasningsperiodens længde	39

8.	Beskrivelse af erfaringer med opdræt af langsommere og langsomt voksende kyllinger under Det Statslige Dyrevelfærdsmærke	39
8.1	Baggrund.....	39
8.2	Arbejdsgruppens drøftelser	40

1. Indledning

1.1 Arbejdsgruppens nedsættelse og Kommissorium

Ifølge ”Sammen om Dyrene” – Aftale om Dyrevelfærd 2024-2027, er regeringen og aftalepartierne blevet enige om et initiativ (nr. 26): ”Fokus på dyrevelfærden i den danske slagtekyllingeproduktion”.

Baggrund

Det fremgår af initiativet, at aftalepartierne er enige om at nedsætte en arbejdsgruppe, der skal belyse de dyrevelfærdsmæssige forhold i den danske slagtekyllingeproduktion. Det er nødvendigt for at skabe et bedre udgangspunkt for viden om, hvordan forholdene konkret kan forbedres. Arbejdsgruppen skal blandt andet samle input fra relevante interessenter og inddrage erfaringer fra Dyrevelfærdsmerket og sammenlignelige lande. Det forventes, at arbejdsgruppen afrapporterer inden for 6 måneder fra den officielle nedsættelse.

Arbejdsgruppens drøftelser af de dyrevelfærdsmæssige forhold i den danske slagtekyllingeproduktion har taget udgangspunkt i EFSA’s udtalelse af 14. december 2022: ”Welfare of broilers on farm”¹. Udtalelsen beskriver opdrætssystemer inden for slagtekyllingeproduktion i Europa, inklusive daggamle kyllinger og forældredyr, og identificerer de dyrevelfærdsmæssige konsekvenser, der er forbundet med produktionen.

Nedsættelse af arbejdsgruppe

Fødevareministeriet har den 3. juni 2024 fastlagt arbejdsgruppens kommissorium, hvoraf der blandt andet fremgår følgende:

”Fødevarestyrelsen nedsætter en arbejdsgruppe med repræsentation af følgende:

- Aarhus Universitet
- Københavns Universitet
- Landbrug & Fødevarer
- Udvalget for Slagtefjerkræ
- Dansk Industri
- Dyrenes Beskyttelse
- Dyreværnsorganisationernes Samarbejdsorganisation (DOSO)
- Økologisk Landsforening
- Fødevarestyrelsen

Arbejdsgruppen har mulighed for at inddrage andre eksperter ad hoc, hvis disse kan bidrage med ekspertviden på specifikke områder.

Arbejdsgruppen skal afrapportere inden for seks måneder efter arbejdsgruppens nedsættelse”.

Arbejdsgruppen blev nedsat den 27. september 2024.

Arbejdsgruppen har afholdt seks møder i perioden oktober 2024 – april 2025.

Nærværende rapport indeholder en afrapportering af arbejdsgruppens drøftelser.

¹ <https://www.efsa.europa.eu/en/efsajournal/pub/7788>

1.2 Arbejdsgruppens sammensætning

Dansk Industri	Henrik Sørensen
Dyrenes Beskyttelse	Søren Kent Pedersen
Dyreværnsorganisationernes Samarbejdsorganisation (DOSO)	Thorbjørn Schiønning
Københavns Universitet	Ida Thøfner
Landbrug & Fødevarer	Mie Nielsen Blom
Udvalget for Slagtefjerkræ	Claus Zakarias
Økologisk Landsforening (kun første møde)	Mads Sejersen Vinther
Aarhus Universitet	Anja Brinch Riber
Fødevarestyrelsen	Anette Grønkjær Thomsen Birte Broberg Susanne K. Larsen

1.3 Ændringer i arbejdsgruppen efter nedsættelsen

1.3.1 Økologisk Landsforening

Økologisk Landsforening deltog i arbejdsgruppens første møde i oktober 2024, men meldte sig derefter ud af arbejdsgruppen. Økologisk Landsforening oplyste, efter at have deltaget i det første møde i arbejdsgruppen, følgende:

”Økologisk Landsforening vælger at trække sig fra denne arbejdsgruppe omkring dyrevelfærd i slagtekyllingeproduktionen. Det gør vi af flere årsager:

1. Det der drøftes fokuserer primært på konventionelle kyllinger, og har derfor ikke relevans for os som repræsentanter for den økologiske produktion
Vi har ikke behov for at stå på mål for de konventionelle kyllingers forhold
Vi er utilfredse med at EFSA rapporten tilsidesættes eller negligeres, da vi mener der er vigtige forhold i den, som vi også bør forholde os seriøst til i den danske slagtekyllingeproduktion.
2. Vi efterspørger helt generelt set en højere dyrevelfærd i slagtekyllingeproduktionen og det gør vi både på grund af dyrevelfærden, men også på grund af kvaliteten af kyllingerne helt overordnet set. Hvad betyder det så?
 - a. En kylling der bliver mellem 28-32 dage lever bare ikke et liv, som vi kan være bekendt i Danmark. Derudover, så er kvaliteten af en kylling med så kort en

levetid simpelthen så ringe i forhold til kødkvaliteten, at det reelt set er svært at skelne imellem det og andre proteinkilder, hvis man er meget grov.

- b. Kødstrukturen hos kyllingerne starter med at udvikles omkring de 50-55 dage og den alder er nærmest ikke-eksisterende i dagens Danmark og derfor ligger der danske kyllinger af dårlig kvalitet i køledisken. Vi er klar over, at det meste af den danske befolkning har vænnet sig til det, som vi vil kalde "smør-kød" og jeg er helt sikker på, at I alle ved, hvad jeg taler om her.
- c. Til sammenligning kan bruges en konventionel principkylling fra Frankrig eller en tilsvarende løgismose kylling ligeledes fra Frankrig. De garanteres at have levet i 79-81 dage og garanteres at have levet et liv under åben himmel. De har en helt anderledes kvalitet i kødet, højere dyrevelfærd og længere levetid. Det burde være det der stræbes efter og ikke laveste fællesnævner, som turbokyllingen jo klart er.

ØL vil gerne have

- En minimums levealder for alle slagtekyllinger i Danmark
- En liste over langsomtvoksende racer til brug i Danmark og de skal ikke måles op imod turbokyllingen.
- Et stop for at vurdere langsomtvoksende racer, som kyllinger der vokser 25% langsommere end Ross308 (turbokyllingen), som jo som bekendt konstant "optimeres" til kortere og kortere levetid."

1.3.2. Dyrenes Beskyttelse

Dyrenes Beskyttelse deltog i alle arbejdsgruppens møder. Efter sidste møde i arbejdsgruppen oplyste Dyrenes Beskyttelse følgende:

" Dyrenes Beskyttelse ønsker ikke at være afsender af den endelige rapport med baggrund i en række dyrevelfærds-mæssige betænkeligheder, som f.eks.:

- Overordnet mener Dyrenes Beskyttelse, at diskursen i rapporten er for meget inden for rammen af det eksisterende fødevarer-system: Dvs. at præmissen er en opretholdelse af et stort konventionelt og eksportorienteret erhverv.
- Væsentlige dele af dyrevelfærdsbegrebet i 'Five Domains'- modellen udelades med 'adfærdsmæssige interaktioner' og 'mental tilstand' (som i høj grad definerer og manifesterer et godt liv med positive oplevelser, glæde og livskvalitet for dyrene). Dyrenes Beskyttelse mener, at dette er ydermere kritisk, eftersom EU-Kommissionen baserer sin revision af dyrevelfærdslovgivningen på netop denne model.
- Set i forhold til at Ministeren ønsker et forbud på EU-plan mod hurtigvoksende kyllinger (af dyrevelfærds-mæssige årsager), mener Dyrenes Beskyttelse, at rapportens indholdsmæssige budskaber alt for vage og utydelige til at understøtte de politiske ambitioner i virkelighedens verden.
- Dyrenes Beskyttelse er rystet over, at der ikke kan opnås enighed om at anerkende en væsentlig konklusion i EFSA-rapporten om, at der er en direkte sammenhæng mellem væksthastighed og dyrevelfærdsniveau, i.e. at der ubetinget er en dyrevelfærds-mæssig gevinst i at anvende slagtekyllinger med en lavere vækstrate.
- Dyrenes Beskyttelse mener, at det bør skinne klart igennem, at sultfornemmelse udgør en alvorlig og højst kritisabel tilstand i dyrevelfærds-mæssig forstand. Grundlæggende

er det uacceptabelt (via avl) at have påført dyrene det vilkår, at de systematisk skal udsættes for sult i det omfang, de gør. Indtag af tilstrækkeligt og nærende foder er et basalt behov, der som en selvfølge burde dækkes i produktionen.

- Dyrenes Beskyttelse mener, at det er helt uacceptabelt, at fuglene (forældredyr) ikke har fri adgang til at drikke vand i det omfang, der er behov for at dække dette basale behov.
- Dyrenes Beskyttelse finder det kritisabelt, at der ikke kan udtrykkes en krystalklar og ubetinget opbakning - fra en enig arbejdsgruppe - til at lavere belægning giver større muligheder for at tilgodese nogle af kyllingernes adfærdsmæssige behov, set i lyset af at det er det, der er videnskabelig dokumentation for at hævde.
- Dyrenes Beskyttelse mener, at det må kaldes en ”stor og alarmerende udfordring”, at langt de fleste kyllinger - uanset produktionsform – ikke er normalt gående. Forholdet bør adresseres hurtigst muligt i avlsmæssig henseende, da det har store dyrevelfærdsmæssige konsekvenser for fuglene.

Herudover har vi en række kritiske bemærkninger i forhold til øvrige af rapportens afsnit, som følger: overdækkede verandaer, markedsdrevne dyrevelfærd, klækning på stald, avlsselskaber, miljøberigelse, velfærdsindikatorer, anerkendelse af EFSA-rapportens status sammenlignet med foreløbige resultater mv.”

2. Sammenfatning af arbejdsgruppens overvejelser

Arbejdsgruppen har indhentet oplysninger fra en lang række lande i EU, samt fra Norge og Storbritannien. Der er væsentlige forskelle med hensyn til produktionens omfang, og med hensyn til anvendelsen af langsomme og langsomt voksende linjer af slagtekyllinger. Fælles for alle landene er, at de ikke har et forbud mod hurtigt voksende slagtekyllingelinjer.

Arbejdsgruppen har, primært med udgangspunkt i EFSA's udtalelse af 14. december 2022, gennemgået en række dyrevelfærdsmæssige udfordringer for slagtekyllingeproduktionen. Arbejdsgruppens medlemmer har på flere områder divergerende holdninger til behovet for tiltag i forhold til de beskrevne udfordringer.

Med hensyn til *vækstrate* vurderer et flertal af arbejdsgruppen, at der er en dyrevelfærdsmæssig gevinst i at anvende slagtekyllinger med en lavere væksthastighed under tilsvarende managementmæssige standarder. Landbrug & Fødevarer, Udvalget for Slagtefjerkræ og Dansk Industri stiller spørgsmålstejn ved, om der definitivt er tale om en dyrevelfærdsmæssig gevinst. De mener, at der under visse omstændigheder kan være en dyrevelfærdsmæssig gevinst, men at det ikke altid er tilfældet.

Under *fodertildeling* har arbejdsgruppen drøftet klækning af kyllinger på stald, hvor kyllingerne i modsætning til klækkeren har umiddelbart adgang til foder og vand. Arbejdsgruppen vurderer, at klækning på stald har dyrevelfærdsmæssige fordele, men også indebærer ulemper. Landbrug & Fødevarer, Dansk Industri og Udvalget for Slagtefjerkræ peger på, at flere managementmæssige udfordringer og øget arbejdsindsats for producenten indebærer, at kun få producenter for indeværende anvender metoden. For forældredyrenes vedkommende vurderer arbejdsgruppen, at der er iværksat en række tiltag for at reducere de

negative konsekvenser af restriktiv fodertildeling. Dyreværnsorganisationernes Samarbejdsorganisation understreger, at foderrestriktion af forælderdyr uanset disse tiltag fortsat er problematisk.

Der er i arbejdsgruppen forskellige holdninger til behovet for at nedsætte den *belægningsgrad* i slagtekyllingebesætninger, som fremgår af gældende dansk lovgivning. Landbrug & Fødevarer, Dansk Industri og Udvalget for Slagtefjerkræ påpeger, at denne belægningsgrad giver mulighed for at opfylde slagtekyllingernes adfærdsmæssige behov for fouragering og støvbadning. De finder tillige, at der er behov for at undersøge de dyrevelfærdsmæssige konsekvenser af hold af kyllinger ved forskellige belægningsgrader. Aarhus Universitet anfører, at der generelt ses en højere aktivitet ved lavere belægningsgrader og påpeger, at der er dokumentation for, at lavere belægningsgrader fører til forbedrede gangegenskaber. Dyreværnsorganisationernes Samarbejdsorganisation finder, at det er afgørende for slagtekyllingernes velfærd, at belægningsgraden sænkes, idet det giver dyrene større mulighed for at udvise normal adfærd og bl.a. mindsker risikoen for dårligere gangegenskaber, dårlig strøelse og kontaktdermatitis.

For såvidt angår *strøelse* mener arbejdsgruppen, at der i slagtekyllingebesætninger er udviklet en managementpraksis, der i høj grad gør det muligt at holde strøelsen tør og løs. Dyreværnsorganisationernes Samarbejdsorganisation påpeger dog, at det er nødvendigt at arbejde på, også at få forekomsten af hasesvidninger reduceret markant. Landbrug & Fødevarer, Dansk Industri og Udvalget for Slagtefjerkræ peger på, at forekomsten af hasesvidninger ifølge slagteriernes registreringer er faldende. Aarhus Universitet mener, at bundmaterialet i løbet af produktionsperioden bliver mindre egnet til, at slagtekyllingerne fuldt ud kan udføre den adfærd, de ønsker, f.eks. fouragering og støvbadning. Dette skyldes, at indholdet af ekskrementer i strøelsen stiger igennem perioden. Med hensyn til forældredyrene er arbejdsgruppen enige om, at der er behov for at få mere viden om forekomsten af trædepude- og hasesvidninger hos disse, da det kun er sparsomt belyst. Landbrug & Fødevarer, Dansk Industri og Udvalget for Slagtefjerkræ finder, at en undersøgelse heraf bør foretages på EU-niveau.

Bure anvendes ikke i slagtekyllingeproduktionen i Danmark. Dette skyldes, at bure kun finder meget begrænset anvendelse i toppen af avlspyramiden², som ikke findes i Danmark.

Anvendelsen af *overdækkede verandaer* til slagtekyllinger og forældredyr finder arbejdsgruppen overvejende positiv, idet der dog skal være særlig opmærksomhed på klimastyringen. Landbrug & Fødevarer, Dansk Industri og Udvalget for Slagtefjerkræ finder, at der er praktiske udfordringer forbundet med placering af verandaer, og med de udgifter, der er forbundet med etableringen. De finder det også vigtigt, at der ikke gås på kompromis med de lysprogrammer, der skal anvendes til slagtekyllinger. Dyreværnsorganisationernes Samarbejdsorganisation anfører, at man bør overveje incitamenter, som kan fremme etableringen af verandaer.

Arbejdsgruppen har drøftet brugen af *platforme*, *siddepinde* og *anden miljøberigelse*. Aarhus Universitet anfører, at hønsefugle har et adfærdsmæssigt behov for berigelse i form af platforme eller siddepinde. Endvidere anfører Aarhus Universitet, at det maksimale antal dyr pr. berigelsesenhed bør fremgå, hvis der stilles krav om miljøberigelse. Landbrug & Fødevarer, Dansk Industri og Udvalget for Slagtefjerkræ peger på risikoen for

² Avlsdyr i udenlandske avlsvirksomheder, som fremavles med en genetisk sammensætning, som gives videre til senere generationer, som er ophav til de slagtekyllinger, der anvendes i Danmark.

ventilationsproblemer på grund af platforme, og mener i øvrigt, at eventuelle regler bør være harmoniserede EU-regler.

For så vidt angår *velfærdsindikatorer og harmoniserede vurderingsmetoder* vurderer arbejdsgruppen, at den systematiske overvågning af trædepudesvidninger hos slagtekyllinger i Danmark har haft en særdeles positiv effekt på forekomsten af trædepudesvidninger og generelt på velfærden i besætningerne som følge af bedre management. Arbejdsgruppens medlemmer er enige om, at der fortsat fra dansk side bør arbejdes på, at der på EU-plan anvendes indikatorer i forbindelse med slagtning af kyllinger til vurdering af eventuelle velfærdsproblemer i oprindelsesbesætningen. Når der fremsættes forslag om ny EU-lovgivning på området, bør der fra dansk side arbejdes på fælles regler om anvendelse af indikatorer. Arbejdsgruppen finder, at der også for forældredyrene bør arbejdes på anvendelsen af velfærdsindikatorer, herunder trædepudesvidninger, når der fremsættes forslag om ny EU-lovgivning.

Arbejdsgruppen kan konstatere, at det under danske forhold på frivillig basis er besluttet at udfase de *operative indgreb*, som har været anvendt i forbindelse med opdræt af forældredyr. Fra august 2024 er der således ikke længere udført klipning af tæer på hanekyllinger, og det er også vurderet dyrevelfærdsmæssigt forsvarligt fremover at undlade næbtrimning. Amputation af kammen på hanekyllinger benyttes ikke i Danmark. Aarhus Universitet finder det positivt, at operative indgreb er udfaset i Danmark, men understreger, at der fortsat bør være fokus på at nedbringe forekomsten af uønsket hakkeadfærd.

Arbejdsgruppen har diskuteret *gangproblemer* hos slagtekyllinger, som er en indikator for flere dyrevelfærdsmæssige udfordringer, som giver sig udslag i, at slagtekyllingerne ikke går normalt. Gangegenskaber vurderes på en skala fra GS0-GS5, hvor GS0 er helt normal gang. Den seneste danske undersøgelse (2022) viste, at der var gangabnormalitet (> GS0) hos langt de fleste slagtekyllinger. For alle typer produktion (konventionel, dyrevelfærdsmærkets niveau 1 og økologisk opdræt) var den mest almindelige gangabnormalitet dog den mildeste (GS1). Landbrug & Fødevarer, Dansk Industri og Udvalget for Slagtefjerkræ påpeger, at andelen af kyllinger med GS4 og GS5 er meget lille.

Arbejdsgruppen er blevet orienteret om erfaringerne med *Det Statslige Dyrevelfærdsmærke*. Det fremgår af orienteringen, at der fra 2019 og frem til 2024 har været en stigning i antallet af slagtekyllingebesætninger, der har været tilmeldt Det Statslige Dyrevelfærdsmærke. Arbejdsgruppens medlemmer er enige om, at registreringen og opgørelserne af besætningerne under Det Statslige Dyrevelfærdsmærke bør skærpes, således at det konkrete antal af huse med slagtekyllinger under mærket og antallet af dyr på de forskellige niveauer fremgår for hvert år.

Samlet set er arbejdsgruppens medlemmer enige om, at en række udfordringer bør løftes på EU-niveau. Det gælder specielt fælles regler om anvendelse af dyrevelfærdsmæssige indikatorer (f.eks. trædepudesvidninger) til vurdering af velfærdsstatus i slagtekyllingebesætninger, og fælles tilgang til at følge op overfor besætninger og lande, der ikke lever op til vedtagne standarder for dyrevelfærd. Landbrug & Fødevarer, Dansk Industri og Udvalget for Slagtefjerkræ understreger behovet for harmonisering af dyrevelfærdsreglerne i EU, og understøtter dermed ikke iværksættelse af yderligere, nationale tiltag.

3. Dyrevelfærdslovgivning om slagtekyllinger

3.1 International lovgivning om dyrevelfærd for slagtekyllinger

I dette afsnit omtales den internationale lovgivning vedrørende landbrugsmæssigt hold af slagtekyllinger, kalkuner, gæs og ænder, der findes i regi af EU og Europarådet. Derudover omtales Verdensorganisationen for Dyresundheds (WOAH's) standarder på dyrevelfærdsområdet.

EU

EU's regler på dyrevelfærdsområdet skal ses både i lyset af et ønske om at undgå forskelle, der kan føre til konkurrenceforvridning, og i lyset af artikel 13 i traktaten om den Europæiske Unions funktionsmåde, der fastslår, at der ved fastlæggelse og gennemførelse af EU's politikker skal tages hensyn til velfærd hos dyr som følede væsener.

I EU er der vedtaget både generelle regler og artsspecifikke regler. De generelle regler er indeholdt i Rådets direktiv 98/58/EF om beskyttelse af dyr, der holdes til landbrugsformål ("det generelle direktiv"). De artsspecifikke regler findes i Rådets direktiv 2007/43/EF om minimumsforskrifter for beskyttelse af slagtekyllinger. De to direktiver er gennemført i dansk lovgivning, jf. afsnit 3.2.

Det generelle direktiv indeholder bestemmelser, der tager sigte på at gennemføre de principper, der er indeholdt i Europarådets konvention om beskyttelse af dyr, der holdes til landbrugsformål. Dette indebærer bestemmelser om, at dyr skal tilses, huses, fodres, vandes og passes på en måde, som er passende for deres fysiologiske og adfærdsmæssige behov.

Direktivet om beskyttelse af slagtekyllinger har især til formål at forbedre velfærd for kyllinger i det intensive opdræt, idet der fra videnskabelig side var peget på problemer især relateret til høje belægningsgrader og dårligt indeklima. Direktivet er struktureret således, at der stilles strammere krav desto højere belægningsgraden er. Direktivet indfører derfor krav om overvågning af og opfølgning på dyrebaserede indikatorer, der kan være tegn på dårlig velfærd. Direktivet stiller endvidere krav om uddannelse af de personer, der beskæftiger sig med kyllingerne.

Økologisk slagtekyllingeproduktion er reguleret særskilt af Europa-Parlamentets og Rådets Forordning (EU) 2018/848 af 30. maj 2018 om økologisk produktion og mærkning af økologiske produkter og om ophævelse af Rådets forordning (EF) nr. 834/2007 samt afledte retsakter.

Europarådet

Ud over de forskrifter, der er vedtaget i EU, anses også Europarådets regler som værende en del af EU's lovgivning i det omfang, de ikke er gennemført i EU's lovgivning.

Europarådet var den første internationale organisation, der vedtog internationale regler om dyrevelfærd. Der er således vedtaget konventioner om transport, landbrugsdyr, slagtning, forsøgsdyr og familiedyr. Europarådets aktiviteter på dyrevelfærdsområdet har været suspenderet siden 2010 på grund af budgetmæssige problemer og som følge af en beslutning om, at Rådets kerneområder derfor skulle prioriteres.

Den europæiske konvention om beskyttelse af dyr, der holdes til landbrugsformål stammer fra 1976. Der er tale om en rammekonvention, der fastlægger principperne for, hvordan landbrugsdyr skal behandles. Under konventionen blev der nedsat en Stående Komité, der fik til opgave at udarbejde rekommandationer, der udmønter konventionens principper for de forskellige dyrearter. Rekommandationerne er gældende for de lande, der har ratificeret konventionen, og skal gennemføres enten ved lovgivning eller ved administrativ praksis.

På fjerkræområdet er der udarbejdet rekommandationer for høns (både æglæggende høner og slagtekyllinger), strudsefugle, gæs, ænder, moskusænder og krydsninger af disse og kalkuner. Rekommandationerne indeholder en beskrivelse af den pågældende dyrearts biologiske karakteristika og regler om landmandsskab og tilsyn, om bygninger og inventar, om management, om ændring af genotype og fænotype, herunder operative indgreb og om aflivning på bedriften.

Rekommandationen om høns anses for gennemført i EU ved direktiverne om æglæggende høner og slagtekyllinger og dermed også i dansk lovgivning, som implementerer direktiverne.

WOAH

WOAH's (verdensorganisationen for dyresundhed) oprindelige formål var relateret til udarbejdelse af standarder for dyresundhed, at medvirke til åbenhed om sygdomsforekomst og dermed begrænse smitte på tværs af landegrænser. Organisationens engagement på dyrevelfærdsområdet er af forholdsvis ny dato. Der er udarbejdet standarder for transport af dyr, slagtning af dyr, aflivning i forbindelse med sygdomsbekæmpelse, kontrol af herreløse hunde, forsøgsdyr, hold af kødkvæg, hold af slagtekyllinger, hold af malkekvæg, hold og brug af arbejdende heste, æsler og krydsninger, hold af grise og aflivning af reptiler.

Standarderne er ikke lovgivning, men WOAH har iværksat en række initiativer med henblik på, at de gennemføres i WOAH's medlemslande. For slagtekyllinger gælder, at EU-reglerne anses for at have et højere dyrevelfærdsmæssigt niveau end WOAH-standarderne.

3.2 Dansk lovgivning om dyrevelfærd for slagtekyllinger.

Dyrevelfærdsmæssige bestemmelser, der finder anvendelse på opdræt af slagtekyllinger, fremgår af dyrevelfærdsloven³ og af bekendtgørelse om dyrevelfærdsmæssige mindstekrav til hold af slagtekyllinger og rugeægproduktion til produktion af slagtekyllinger samt om uddannelse ved hold af slagtekyllinger⁴. Udover de generelle dyrevelfærdsregler er der særlige regler for den økologiske slagtekyllingeproduktion i bekendtgørelse om økologisk jordbrugsproduktion m.v.⁵.

Dele af slagtekyllingeproduktionen er omfattet af bekendtgørelse om frivillig dyrevelfærdsmærkningsordning⁶. Slagtekyllingeproducenter, der ønsker at tilmelde sig ordningen, skal opfylde visse dyrevelfærdsmæssige krav, der ligger ud over de almindelige dyrevelfærdsregler. Se nærmere om den frivillige dyrevelfærdsmærkningsordning i afsnit 8.

Dyrevelfærdslovens § 2 gælder alle dyr, herunder vildtlevende dyr og lovens § 3 fastsætter almindelige bestemmelser, der gælder for dyr i menneskers varetægt. Af lovens § 2 fremgår, at dyr skal behandles forsvarligt og beskyttes bedst muligt mod unødigt smerte, lidelse, angst, varigt mén og væsentlig ulempe. Af lovens § 3 fremgår, at enhver, der holder dyr, skal sørge for at de behandles omsorgsfuldt, herunder at de huses, fodres, vandes, og passes under

³ Lovbekendtgørelse nr. 33 af 14. januar 2025.

⁴ Bekendtgørelse nr. 1747 af 30. november 2020

⁵ Bekendtgørelse nr. 1375 af 4. december 2024

⁶ Bekendtgørelse nr. 537 af 28. maj 2024

hensyntagen til deres fysiologiske, adfærdsmæssige og sundhedsmæssige behov. Dette skal ske i overensstemmelse med anerkendte praktiske og videnskabelige erfaringer.

Bekendtgørelse om dyrevelfærdsmæssige mindstekrav til hold af slagtekyllinger og rugeægproduktion til produktion af slagtekyllinger samt om uddannelse ved hold af slagtekyllinger (slagtekyllingebekendtgørelsen) gennemfører bestemmelserne i Rådets direktiv om minimumsforskrifter for beskyttelse af slagtekyllinger⁷ (slagtekyllingedirektivet) og Rådets direktiv om beskyttelse af dyr, der holdes til landbrugsformål⁸. Bestemmelserne går på visse punkter videre end direktivernes krav, herunder krav til belægningsgrad og krav om stikprøveundersøgelse for trædepudesvidninger af alle hold kyllinger, der indleveres til slagtning.

Der blev i Danmark allerede i 2001 fastsat nationale bestemmelser om beskyttelse af slagtekyllinger som resultat af drøftelser i Justitsministeriets daværende arbejdsgruppe om slagtefjerkræ. Med gennemførelsen af slagtekyllingedirektivets bestemmelser i 2010, skete der visse justeringer af reglerne, specielt en mere omfattende overvågning på slagterierne, et krav om registrering af belægningsgrader og et uddannelseskraft for slagtekyllingeproducenter.

De gældende bestemmelser, herunder de gennemførte direktivkrav, tager sigte på forsvarlig pasning og drift af slagtekyllingebesætninger, herunder indretning af huse, besætningsejerens tilsyn, ventilation og klimastyring, adgang til foder og drikkevand og strøelseskvalitet.

Herudover er følgende bestemmelser især af interesse:

- *Belægningsgrader.* Konventionelle slagtekyllingeproducenter, som vil producere med over 33 kg /m², kan øge belægningsgraden op til 39 kg /m², hvis de overholder visse krav om bl.a. miljøparametre (ammoniak, kuldioxid, temperatur og luftfugtighed), samt overholder lovgivningens almindelige bestemmelser.

Hvis producenterne herudover opfylder visse andre krav (ingen dyreværnsovertrædelser de seneste 2 år, overholdelse af visse retningslinjer for management, samt dødelighed under et vist niveau i de seneste 7 på hinanden kontrollerede flokke) kan der tillades op til 42 kg/m². Disse krav svarer til dem, der er angivet i direktivet. Der er dog desuden krav om, at den gennemsnitlige belægningsgrad i et hus på intet tidspunkt må overstige 40 kg/m². Dette er en dansk bestemmelse, som har været gældende siden 1. januar 2006⁹.

Hvis belægningsgraden er over 33 kg pr. m², skal belægningsgraden af den besætningsansvarlige anmeldes til registrering i Fødevarestyrelsens lokale veterinærenhed.

- *Lysprogrammer,* som har til hensigt at sikre, at kyllingerne ikke holdes ved konstant lys, og som blandt andet har vist sig at kunne virke begrænsende på udviklingen af visse benproblemer. Der stilles krav om min. 6 timers mørke pr. døgn (6 timer i træk eller 4+2 timer). Timerne skal ligge på samme tidspunkt i døgnet.
- Overvågning af forekomsten af *trædepudesvidninger* hos en stikprøve af ethvert hold kyllinger, der indleveres til slagtning i Danmark. Denne velfærdsvurdering, der danner grundlag for den offentlige velfærdskontrol, blev indført i sommeren 2002 og ligger udover EU-bestemmelserne.

⁷ Rådets direktiv 2007/43/EF af 28. juni 2007

⁸ Rådets direktiv 98/58/EF

⁹ Den gennemsnitlige belægningsgrad defineres som gennemsnittet af belægningsgraden for det aktuelle hold kyllinger og de to forudgående hold kyllinger i samme hus.

Hvert hold kyllinger, der indleveres til slagtning, får tildelt et antal points (trædepudescore) på baggrund af en undersøgelse af en stikprøve på 100 fødder fra 100 forskellige kyllinger, 50 fra første tredjedel af holdet og 50 fra sidste tredjedel. Hvis der er for mange svidninger, videregiver veterinærkontrollen på slagteriet oplysningerne til den lokale veterinærenhed, som følger op overfor besætningen med henblik på korrektion af mangelfulde forhold. I mindre alvorlige tilfælde henstiller embedsdyrlægen på slagteriet til producenten, at denne skal sørge for, at forholdene forbedres¹⁰. Denne model anvendes også i Sverige og en parallel model anvendes i bl.a. Tyskland og Nederlandene.

Efter EU-bestemmelserne er der krav om, at der skal ske overvågning af velfærdsindikatorer på slagteriet, og at der skal reageres, hvis der er tegn på velfærdsproblemer, men der er ikke bestemmelser om specifik pointstildeling for trædepudesvidninger.

I Danmark er der endvidere udarbejdet en vejledning for velfærdskontrol på slagterierne, hvor kontrollen af en række velfærdsparametre udover trædepudesvidninger (f.eks. hasesvidninger, brystsvindninger, kradsemærker, afmagring) beskrives.

4. Den danske slagtekyllingeproduktion

I Danmark opdrættes årligt ca. 120 mio. slagtekyllinger. Af disse er ca. 1,5 mio. økologiske slagtekyllinger (kilde: Mundtlig oplysning fra Udvalget for Slagtefjerkræ). En del af den danske slagtekyllingeproduktion udgøres af langsommere voksende kyllinger,

Landbrug & Fødevarer anslår, at 28,7 pct. af slagtekyllingeproduktionen i Danmark består af langsommere eller langsomt voksende kyllinger. Disse udgøres af økologiske kyllinger, kyllinger under Det Statslige Dyrevelfærdsmærke ¹¹og kyllinger under European Chicken Commitment (ECC)¹². Alle ECC kyllinger i Danmark produceres på vilkår, der svarer til niveau 2 (to hjertes) i Det Statslige Dyrevelfærdsmærke.

Landbrug & Fødevarer oplyser, at antallet af kyllinger, der er slagtet i Danmark i 2024, er ca. 104 mio. Disse fordeler sig på følgende kategorier:

- Kyllinger uden for mærkningsordning: ca. 66,3 %
- Kyllinger under Det Statslige Dyrevelfærdsmærke:
 - 1 hjerte: ca. 22,3 %
 - 2 hjertes: ca. 9,1 %
 - 3 hjertes: ca. 2 %
- Kyllinger produceret efter ECC (kun til det tyske marked): ca. 0,3 %

Derudover er der slagtet ca. 16 mio. kyllinger i Tyskland eller Nederlandene. Dette tal er baseret på oplysninger fra rugeriet Danhatch fra 2022. I statistikbanken for 2024 er det ca. 19

¹⁰ Embedsdyrlægen skal også reagere, hvis der konstateres andre forhold, der tyder på velfærdsproblemer i besætningen

¹¹ Se afsnit 8 om Det Statslige Dyrevelfærdsmærke

¹² <https://welfarecommitments.com/europeletter/>

mio. andet levende fjerkræ (udover eksport af daggamle kyllinger), men dette tal inkluderer andet fjerkræ, herunder udsætterhøns og ænder.

Danmarks eksport af fjerkræprodukter ligger på 208.606 tons (2023), mens der importeres 108.895 tons (2023). Tyskland er den største aftager af fjerkræprodukter. Alt i alt er der tale om et betydeligt vækstmarked. Statistikken viser dog ikke omfanget af re-eksport. Og tilsvarende viser landestatikken ikke, hvor fjerkrækødet oprindeligt er produceret, da import fra et land kan omfatte produkter, der er importeret fra et andet land. Den danske eksport af fjerkrækødder var i 2023 på 3,9 mia. kr. med en samlet mængde på 208.606 tons. Den største del af importen kommer fra Tyskland, Nederlandene, Sverige, Polen og Litauen. Her bør det dog bemærkes, at en stor del af importen fra Tyskland og Nederlandene reelt er import fra tredjelande (Brasilien, Thailand m.fl.), mens importen fra Sverige primært er til videre forarbejdning og re-eksport til Sverige. Langt hovedparten af eksporten er fra slagtekyllingeproduktionen (Kilde: Årsstatistik for den danske fjerkræproduktion 2024). Fra 2013 til 2024 er eksportværdien steget med 1 mia. kr.

5. Indhentning af oplysninger fra andre lande om forbud mod hurtigt voksende slagtekyllinger og/eller erfaring med opdræt af langsommere og langsomt voksende slagtekyllinger.

5.1 Indledning

Arbejdsgruppen har indhentet oplysninger om andre landes erfaringer med eventuelt forbud mod hurtigt voksende kyllinger, samt med opdræt af langsommere eller langsomt voksende kyllinger. Der er modtaget oplysninger fra Belgien, Cypern, Estland, Finland, Island, Letland, Litauen, Nederlandene, Norge, Portugal, Spanien, Sverige, Tyskland og Storbritannien.

Landene er blevet spurgt om:

- Omfanget af årlig produktion af slagtekyllinger
- Om der er forbud mod opdræt af hurtigt voksende slagtekyllinger (Ross 308 eller andre linjer med samme vækstrate)
- Om der produceres langsomt voksende (økologiske) slagtekyllinger, med en vækstrate på højst 38 g pr. dag, eller langsommere voksende slagtekyllinger (langsommere end Ross 308 men hurtigere end økologiske kyllinger).
- Om evt. produktion af langsommere/langsomt voksende kyllinger er et led i en frivillig mærkningsordning
- Hvor stor en del af produktionen, der består af langsommere/langsomt voksende kyllinger.
- Hvilke erfaringer man har gjort sig med langsommere/langsomt voksende kyllinger, f.eks. gangegenskaber, sygdom, dødelighed eller andet.
- Om man har andre bemærkninger i forhold til produktionen af langsommere/langsomt voksende kyllinger.

Samtlige lande har oplyst, at de **ikke** har forbud mod at opdrætte hurtigt voksende slagtekyllinger (Ross 308 eller andre linjer med tilsvarende vækstrate).

5.2 Oplysninger fra de enkelte lande

Nordiske Lande

5.2.1 Finland

Finland har oplyst, at der produceres 137.000 tons slagtekyllingekød årligt, antallet af producerede kyllinger oplyses ikke.

Der er kun en økologisk besætning med produktion af langsomt voksende slagtekyllinger, og den er kun aktiv i dele af året. I 2023 var der tre økologiske besætninger, men to af besætningerne er lukket i 2024 på grund af manglende efterspørgsel. Det oplyses, at forbrugerne har prisen som højeste prioritet, når de køber ind.

Der er ikke produceret langsommere/langsomt voksende kyllinger i 2024.

Det oplyses, at man agter at opstarte et projekt for at sammenligne langsommere voksende kyllinger med Ross 308.

5.2.2 Island

Island oplyser, at der er en årlig produktion på 6 mio. slagtekyllinger.

Man har ikke noget opdræt af langsommere eller langsomt voksende slagtekyllinger, produktionen omfatter alene Ross 308.

5.2.3 Norge

Norge oplyser, at man har en produktion på ca. 76 mio kyllinger årligt. Produktionen er på ca. 107.152 tons årligt (2023 tal). Ca. 0,5 – 1,0 pct. af produktionen udgøres af økologiske kyllinger.

Ca. 30 pct. af kyllingerne er langsommere/langsomt voksende racer. De fleste er Hubbard, men hertil kommer Ranger Gold, Ranger Classic og Rustic Gold. Hubbard slages ved en alder af 47 dage (2,3 kg).

Et større selskab, der producerer Hubbard kyllinger, har tilsluttet sig ECC¹³. Derudover er der en dyrevelfærdsorganisation, der har en mærkningsordning, som en enkelt producent producerer til.

Det oplyses, at der er færre kassationer af kyllinger af racen Hubbard.

5.2.4 Sverige

Sverige oplyser, at man producerer ca. 113 mio. kyllinger årligt (Ross 308).

Der er et selskab, som udelukkende producerer langsomt voksende kyllinger (ca. 50.000 dyr årligt), og et andet, der udover Ross 308 producerer et lille antal langsomt voksende kyllinger. I alt er produktionen af langsommere/langsomt voksende kyllinger under 1 %.

¹³ European Chicken Commitment. Se nærmere beskrivelse i afsnit 6.3.2

Produktion af de langsomt voksende kyllinger er led i en frivillig dyrevelfærds mærkningsordning.

Øvrige lande.

5.2.5 Belgien

Belgien oplyser, at man opdrætter ca. 255 mio. slagtekyllinger årligt (2023).

Der er en vis produktion af langsommere og langsomt voksende slagtekyllinger. Omfanget er ikke nøjere angivet. Produktionen sker som led i en frivillig mærkningsordning.

Der er ikke nogen viden om betydningen af langsommere/langsom vækstrate på parametre som gangegenskaber, sygdom, dødelighed eller andet.

5.2.6 Cypern

Cypern oplyser, at man opdrætter ca. 13,5 mio. slagtekyllinger årligt.

Der er ingen produktion af langsommere og langsomt voksende slagtekyllinger.

5.2.7 Estland

Estland oplyser, at man slagter ca. 13,7 mio. kyllinger årligt.

Der er en produktion af økologiske slagtekyllinger. Kyllingerne sælges med økologimærkning.

Det vurderes, at økologiske kyllinger udgør under 1 pct. af de producerede slagtekyllinger.

5.2.8 Letland

Letland oplyser, at man årligt producerer 38.600 tons kyllingekød.

Der findes opdræt af økologiske kyllinger. Der slagtes ca. 3.500 fugle pr. uge, svarende til ca. 7 tons pr. uge. Det svarer til ca. 1 pct. af den samlede produktion.

Der er ikke noget frivilligt mærkningssystem.

De økologiske flokke har god sundhed og lav dødelighed indtil videre.

Letland bemærker, at langsommere tilvækst betyder flere driftsudgifter og dermed højere priser, og de fleste forbrugere vælger at købe billigere. Så længe man kan importere fra tredjelande, der ikke har de samme dyrevelfærdsregler, er det vanskeligt at konkurrere.

5.2.9 Litauen

Litauen oplyser, at der slagtes ca. 40-55 mio. kyllinger årligt.

I de større kyllingefarme opdrættes hurtigt voksende kyllinger. På private, mindre farme opdrættes nogle langsommere voksende kyllinger, men de mærkes ikke, så alle kyllinger sælges blot som slagtekyllinger.

5.2.10 Nederlandene

Nederlandene oplyser, at der er ca. 620 besætninger med slagtekyllinger, og at der produceres ca. 275 mio. slagtekyllinger årligt.

Siden starten af 2024 har nederlandske supermarkeder kun solgt fersk fjerkrækød, som har mindst 1 stjerne inden for den frivillige kvalitetsmærkningsordning Better Life (Beter Leven¹⁴), som sorterer under en dyrebeskyttelsesorganisation ("Dierenbescherming").

Kyllinger med en stjerne må tidligst slagtes efter 56 dage. Det er et krav, at der anvendes langsommere voksende racer, som højst har en gennemsnitlig, daglig tilvækst på 40 g. Andre krav for en-stjernede kyllinger omfatter højst 12 dyr pr. m², overdækket veranda, dagslys i huset og adgang til miljøberigelse (f.eks. halmballer).

Som et resultat af detailhandelskravene har mange nederlandske producenter skiftet til Better Life – 1 stjerne, p.t. ca. halvdelen af producenterne. Det indebærer, at ca. 50 pct. af slagtekyllingerne, der opdrættes i Nederlandene, er langsommere voksende racer. Økologiske slagtekyllinger, der også vokser langsomt, udgør kun ca. 0,1 pct. af slagtekyllingeproduktionen.

Erfaringen med kyllinger under Better Life – 1 stjerne viser, at de har beviseligt bedre sundhed og velfærd end traditionelle kyllinger.

Det anføres i svaret, at hvad angår miljøet er konsekvenserne ikke entydigt positive. Better Life – 1 stjerne præsterer dårligere end hurtigt voksende kyllinger med hensyn til arealudnyttelse og foderomsætning.

5.2.11 Portugal

Portugal oplyser, at man slagter i alt 215 mio. konventionelle slagtekyllinger og ca. 8 mio. fritgående slagtekyllinger årligt.

Udover økologimærkning og mærkning i henhold til handelsnormerne, er der ikke særlige mærkningsordninger for langsommere eller langsomt voksende kyllinger.

Ca. 23 pct. af besætningerne har udegående dyr, men kun 5 pct. af disse holder et større antal dyr.

Udegående dyr kasseres hovedsageligt på grund af dermatitis (og trædepudesvidninger), cellulitis og bursitis (hudbetændelse og betændelse i slimsækken).

5.2.12 Spanien

Spanien oplyser, at man slagter ca. 710 mio. slagtekyllinger om året, svarende til 1.392.771 tons.

Størstedelen af kyllingerne er hurtigt voksende kyllinger, slagtefjerkræsektoren estimerer, at de udgør 97 pct. af de slagtede kyllinger. De resterende 3 pct. udgøres af fritgående, hurtigt

¹⁴ <https://beterleven.dierenbescherming.nl/english/>

voksende kyllinger (1,4 pct.) eller langsommere eller langsomt voksende fritgående eller økologiske kyllinger (1,6 pct.).

I nogle tilfælde (omfanget kendes ikke) er produktionen en del af en frivillig mærkningsordning.

Spanien bemærker, at produktionen af langsommere/langsomt voksende kyllinger har et interessant potentiale, men at udviklingen er i en opstartsfasen,

5.2.13 Storbritannien (UK)

UK oplyser, at man slagter 1.000 mio. kyllinger årligt.

Økologiske kyllinger udgør en meget lille del af markedet. Produktionen af langsommere voksende kyllinger er steget de seneste år, specielt fordi en stor detailhandelskæde, M&S¹⁵, frivilligt håndhæver ECC (kaldet BCC¹⁶ i UK). Andre kæder, der har tilsluttet sig dele af ECC, er endnu ikke begyndt at anvende langsommere voksende linjer.

I UK har man defineret langsomt voksende racer som kyllinger, der når en forventet slagtevægt på 2,2 kg. i løbet af 7-8 uger, når de opdrættes kommercielt indendørs. For en hurtigt voksende kylling er retningslinjerne, at de når 2,2 kg på 5-6 uger. Der er ikke nogle krav om særlige kyllingeracer ud over de krav, der fremgår af handelsnormerne for fjerkrækød.

I UK har man et omfattende mærkningssystem inden for detailhandelen, men der er ikke tale om lovgivningsmæssige krav.

Et af mærkerne er dyrevelfærdsmerket "Oakham Gold", som lanceres af M&S¹⁷. Denne er også mærket med RSPCA's¹⁸ dyrevelfærdsmærke, som kræver kyllinger af langsommere voksende racer¹⁹. M&S sælger endvidere kød fra fritgående og økologiske kyllinger, mærket efter handelsnormernes krav.

En anden af de større dyrevelfærdsmærkningsordninger, som har sit eget mærke, er Red Tractor, hvor deres branchekode for hhv. bedre dyrevelfærd og fritgående dyr indebærer krav om langsommere voksende racer²⁰ og free-range kyllinger²¹.

For den økologiske produktion er den væsentligste mærkningsordning "Soil Association", som også kræver langsomt voksende racer²²

¹⁵ Marks & Spencer

¹⁶ The Better Chicken Commitment, <https://betterchickencommitment.com/eu/>

¹⁷ <https://www.marksandspencer.com/food/oakham-gold-british-chicken-breast-fillets/p/fdp60585050>

¹⁸ Royal Society for the Prevention of Cruelty to Animals

¹⁹ <https://science.rspca.org.uk/documents/1494935/9042554/RSPCA%20welfare%20standards%20for%20meat%20chickens%20%288.48%20MB%29.pdf/e7f9830d-aa9e-0908-aebd-2b8fbc6262ea?t=1557668435000>

²⁰ <https://redtractorassurance.org.uk/standards/animal-health-and-welfare-6/>

²¹ <https://redtractorassurance.org.uk/standards/animal-health-and-welfare-5/>

²² sa-gb-farming-growing.pdf

Ca. 5-10 pct. af slagtekyllingeproduktionen i UK består af langsommere eller langsomt voksende kyllinger. Der er tale om markedsdrevet dyrevelfærd, som drives frem af producenter og detailhandelen.

Det anføres, at enhver form for slagtekyllingeproduktion er underkastet lovgivningsmæssige dyrevelfærdskrav, og at regelefterlevelsen kontrolleres af Defra²³.

5.2.14 Tyskland

Tyskland oplyser, at man slagter mellem 650 og 680 mio. kyllinger årligt.

Der er frivillige ordninger, hvor det er påkrævet, at man bruger langsommere voksende kyllinger.

En af ordningerne er ”Initiative Tierwohl (ITW)”, som lancerer niveauer fra 1-5, og hvor der på niveau 3 og 4 kræves langsommere voksende racer²⁴.

En ikke-udtømmende liste over frivillige initiativer under ITW findes på dette link²⁵

Tyskland oplyser endvidere, at en anden, frivillig mærkningsordning er ”Neuland”, som bl.a. kræver langsommere tilvækst med en daglig tilvækst på højst 45 g. Hvis der er mangel på langsommere voksende racer, kan der dog meddeles dispensation fra kravet. Dyrene må tidligst slagtes efter 56 dage²⁶.

Det anføres, at der endvidere sker et vist opdræt af hanekyllinger som følge af forbuddet mod at aflive hanekyllinger i forbindelse med konsumægsproduktionen.

Der kan ikke gives oplysninger om omfanget af de nævnte former for opdræt under frivillige ordninger eller hanekyllinger fra ægproduktionen.

6. Dyrevelfærdsmæssige udfordringer i slagtekyllingeproduktionen på baggrund af EFSA’s udtalelse af 14. december 2022 om opdræt af slagtekyllinger

Nedenfor beskrives en række af de dyrevelfærdsmæssige udfordringer, som arbejdsgruppen har diskuteret i slagtekyllingeproduktionen. Der findes andre dyrevelfærdsmæssige udfordringer, men den begrænsede tid, som arbejdsgruppen har haft til rådighed, har betydet, at det har været nødvendigt at prioritere de emner, der skulle behandles i nærværende rapport. Emnerne har taget udgangspunkt i de overordnede anbefalinger, som fremgår af EFSA’s rapport (2022): welfare of broilers on farm”, afsnit 4.2.8.

²³ De engelske veterinærmyndigheder

²⁴ https://haltungsform.de/wp-content/uploads/20240306_ITW_Haltungskriterien_Tabellen.pdf

²⁵ <https://haltungsform.de/im-ueberblick/>

²⁶ <https://www.neuland-fleisch.de/wp-content/uploads/2022/09/Richtlinien-Masthuehner-05.01.23.pdf>

Mange af de dyrevelfærdsmæssige udfordringer skyldes avlsselskabernes selektion, bl. a. for hurtig vækst. Arbejdsgruppen er enige om, at det ikke er muligt fra dansk side alene at påvirke avlen, idet denne sker i udenlandske avlsselskaber. Dog har avlsselskaberne via den genetiske selektion, også bidraget til styrket benstyrke, nedsat forekomst af Tibial Dyschondroplasi, samt nedsat forekomst af trædepudesvidninger. Det sidste blandt andet ud fra standarden i Danmark.

Avlsselskabernes selektion har tillige betydet, at der er mulighed for at vælge mellem forskellige linjer, der bl.a. adskiller sig fra hinanden ved at have forskellig vækstrate.

God dyrevelfærd kan defineres på flere måder. En tilgang, der har vundet indpas de senere år, er at tage udgangspunkt i de fem domæner: Ernæring, omgivende miljø, sundhed, adfærd og mental tilstand.

I denne rapport har arbejdsgruppen valgt primært at fokusere på de fysisk målbare parametre, som relaterer sig til de tre førstnævnte domæner (ernæring, omgivende miljø og sundhed). Produktionssystemernes betydning for dyrenes adfærd og mentale tilstand er ikke udførligt beskrevet, da det kræver en mere kompleks gennemgang end det er muligt inden for arbejdsgruppens rammer.

I baggrundsafsnittene i afsnittene 6.1 – 6.10 nedenfor er hovedpunkterne fra beskrivelsen i EFSA's rapport om de enkelte emner refereret.

6.1 Vækstrate

6.1.1 Baggrund

Slagtekyllinger

EFSA anbefaler, at vækstraten for slagtekyllinger ikke overstiger 50 g pr. dag, for at opnå bedre sundhed og muliggøre, at dyrene er aktive.

Hurtig tilvækst kan have en række direkte eller indirekte velfærdskonsekvenser.

For slagtekyllinger med hurtig vækstrate, sammenholdt med langsommere eller langsomt voksende racer, kan der blandt andet ses konsekvenser i form af dårligere gangegenskaber og hyppigere benlidelser.

Dårlige gangegenskaber og benlidelser kan indirekte føre til større udvikling af hudlidelser (kontaktdermatitis i form af trædepudesvidninger, hasesvidning og brystblærer), fordi kyllingerne tilbringer længere tid i kontakt med underlaget, når de bevæger sig mindre.

Høj vækstrate er associeret med hjerte-/kredsløbsproblemer, øget modtagelighed for varmemstress, og større brystmuskulatur, som er knyttet til en række lidelser.

EFSA's rapport fremhæver ligeledes, at høj væksthastighed begrænser slagtekyllingers evne til at udføre essentielle adfærdsmønstre. Den hurtige vækst og de ændrede kropsproportioner påvirker kyllingernes bevægelighed og reducerer dermed deres mulighed for at udføre komfortadfærd samt undersøgende og fouragerende adfærd. Desuden begrænses deres evne til at udnytte berigelse som f.eks. siddepinde og platforme, hvilket yderligere hæmmer deres naturlige adfærd og dermed deres mentale trivsel.

Forældredyr til slagtekyllinger

For forældredyrene til slagtekyllinger indebærer den høje vækstrate, at det er nødvendigt at anvende restriktiv fodring, se nedenfor i afsnit 6.2.

6.1.2 Arbejdsgruppens drøftelser

Slagtekyllinger

En hurtigt voksende slagtekylling (Ross 308) har en daglig tilvækst på ca. 63 g pr. dag, mens en langsomt voksende, økologisk slagtekylling højst må have en tilvækst på højst 38 g. pr. dag. Langsommere voksende slagtekyllinger under dyrevelfærdsmærket må have en tilvækst, der skal være mindst 25 pct. langsommere end Ross 308, hvilket svarer til en tilvækst på ca. 47 g. pr. dag.

For så vidt angår den indirekte effekt af hurtig tilvækst i form af kontaktdermatitis (f.eks. trædepude- og hasevidninger), bemærker arbejdsgruppen, at det danske krav til dyrevelfærdskontrol af trædepudesvidninger ved slagtning af hvert hold slagtekyllinger viser markant nedsat forekomst af trædepudesvidninger hos hurtigt voksende slagtekyllinger gennem de sidste mange år siden kravet blev indført i 2001.

Dyreværnsorganisationernes Samarbejdsorganisation mener, at det er vigtigt at være opmærksom på både trædepude- og hasesvidninger. En høj forekomst af hasesvidninger indikerer, at kyllingerne sidder meget ned, og at aktivitetsniveauet dermed er lavt.

Arbejdsgruppen har diskuteret, om der generelt er mulighed for at bruge avlslinjer, som ikke vokser så hurtigt som Ross 308. Arbejdsgruppen har i den forbindelse inddraget en artikel fra Aarhus Universitet, som er offentliggjort i 2024²⁷. I artiklen sammenlignes international tilgængelig videnskabelig viden om vækstratens betydning for forskellige indikatorer på dårlig velfærd – herunder gangegenskaber, kontaktdermatitis, kredsløbsproblemer og andre sygdomme, dødelighed og sultfølelse hos forældredyr. I artiklen sammenholdes racer med forskellige vækstrater. Artiklen konkluderer overordnet, at dyr med en højere vækstrate har dårligere velfærd end kyllinger med lavere vækstrate, målt i forhold til de nævnte indikatorer.

Landbrug & Fødevarer, Dansk Industri og Udvalget for Slagtefjerkræ påpeger, at kun 21 referencer ud af de 134 referencer, der er anvendt i denne artikel, er fra 2020 og fremad. Der mangler inddragelse af nutidige data samt inddragelse af konkrete velfærdsvurderinger i besætningerne. Den genetiske selektion over de sidste 5 år er ikke inddraget, samt det faktum, at etableringen af varmevekslere i Danmark har sikret en helt anden luft, strøelse og ventilation i de danske slagtekyllingestalde. Forhold, der alle kan påvirke de nævnte sygdomme og velfærden generelt.

Aarhus Universitet påpeger at der i den af Landbrug & Fødevarer, Dansk Industri og Udvalget for Slagtefjerkræ nævnte artikel er adskillige artikler, der er publiceret fra 2020 og frem. Aarhus Universitet finder, at de danner solid baggrund for den videnskabelige evidens, der er, for den negative effekt af høj vækstrate på dyrevelfærd, som artiklerne samstemmende og i tråd med studier fra tidligere år afrapporterer. Artiklerne dækker over undersøgelser foretaget i besætninger ude i praksis, besætninger under semi-kommercielle forhold samt hold af slagtekyllinger under eksperimentelle forhold. I den omtalte artikel mangler der dermed hverken inddragelse af nutidige data/genetik eller inddragelse af konkrete velfærdsvurderinger i besætninger. Aarhus Universitet nævner desuden, at lignende litteraturstudier af sammenhængen mellem vækstrate og slagtekyllingevelfærd, bl.a. et studie fra 2024, kommer frem til samme konklusion som den omtalte artikel.

²⁷<https://www.mdpi.com/2076-2615/14/22/3330>

Arbejdsgruppen har endvidere været opmærksom på, at der i Danmark anvendes nogle få linjer, som er langsommere/langsomt voksende, men at der er fremavlet andre linjer, som eventuelt kunne anvendes i produktionen med henblik på at fremme dyrevelfærden. Dette er dog ikke afprøvet under danske forhold.

I forbindelse med opdræt af hanekyllinger, har der været forsøgt opdræt med blandt andet dual purpose racer (dvs. racer, der både lægger æg og kan anvendes til kødproduktion), som ikke vokser så hurtigt som de hurtigt voksende slagtekyllingelinjer. Det har vist sig, at dette ikke er rentabelt og kan i praksis ikke anvendes i den erhvervsmæssige slagtekyllingeproduktion.

Under Det Statslige Dyrevelfærdsmærke satsede slagteriet Danpo hurtigt på en stor produktion af kyllinger med en lavere væksthastighed end Ross 308. På grund af markedsforholdene og en række udefrakommende faktorer overhalede produktionens størrelse afsætningen til forbrugerne, og Danpo var nødt til revurdere sin strategi og gå tilbage til en større andel Ross 308 kyllinger igen. For nuværende har begge de to store slagterier Danpo og Rose Poultry, samt Rokkedahl Foods en produktion af kyllinger med lavere væksthastighed end Ross 308. Samlet udgør produktionen ca. 28,7 pct. Denne produktion skaleres op og ned alt efter afsætningsmulighederne.

Alle detailkæder har en politik eller erklæringer om, at de indenfor en given årrække helt eller delvist vil udfase hurtigt voksende kyllinger.

Landbrug & Fødevarer, Dansk Industri og Udvalget for Slagtefjerkræ mener, at der er mange usikkerheder i forhold til, hvilke dele af sortimentet det gælder, og om intentionerne gennemføres.

Dyreværnsorganisationernes Samarbejdsorganisation mener, at udmeldingerne fra detailkæderne er relativt klare, og i det store og hele er blevet gennemført som lovet, og at man derfor kan forvente, at udfasningen af hurtigt voksende kyllinger i detailhandelen vil fortsætte. Dyreværnsorganisationernes Samarbejdsorganisation påpeger dog, at de fleste detailkæder mangler at udvide omfanget til at dække alle kategorier af kyllingekød og at ambitionerne omkring lavere belægningsgrader hidtil har været utilfredsstillende.

I takt med at afsætningen er på plads, opjusterer slagterierne produktionen, så de kan dække efterspørgslen.

Arbejdsgruppen har endvidere inddraget en videnskabelig undersøgelse foretaget af Københavns Universitet med henblik på belysning af konsekvenserne af hurtig tilvækst kontra langsommere/langsom tilvækst hos danske slagtekyllinger. Projektet undersøgte årsager til dødelighed og andre sundhedsproblemer i to linjer slagtekyllinger (Ross 308 (konventionel) og Rustic Gold (langsommere voksende)) i tre typer produktion af slagtekyllinger. Det omfatter data fra farme, der producerer henholdsvis Ross 308 (konventionel) (4 farme), Ross 308 med lav densitet (4 farme) og Rustic Gold (4 farme). Fra hvert af produktionssystemerne er tre rotationer blevet undersøgt (i alt 36 flokke), fra klækning til slagtning. Desuden er der i forbindelse med slagtning fra hver flok undersøgt årsager til dødelighed ved ankomst til slagteri samt årsager til kassation. I alt næsten 6800 kyllinger.

Foreløbige resultater indikerer, at dødelighedsprocenten i de tre forskellige produktionssystemer var meget ens (både 1. uges dødelighed og total dødelighed). Årsagerne til 1. uges dødelighed var meget ens i de tre produktionssystemer. Efter første uge havde de

langsommere voksende kyllinger en lavere forekomst af hjertekarsygdomme end Ross 308, hvorimod andre tilstande som f.eks. cellulitis (hudbetændelse) og uræmi (nyresvigt) var hyppigere. Vedrørende årsager til dødelighed under transport, var der lavere forekomst af hjertekarsygdomme hos de langsommere voksende. Hjertekarsygdomme/ascites (væske i bughulen) som årsag til kassation på slagteriet var også lavere hos de langsommere voksende. De langsommere voksende lå højere i kassationsrate mht. cellulitis (hudbetændelse), skrammer i hud samt lille størrelse. Hjertekarsygdomme var den vigtigste årsag til dødelighed eller kassation uanset produktionsform eller alder. Data skal nu gennemanalyseres på et højere detaljeniveau med inddragelse af produktionsdata med henblik på analyse af potentielle risikofaktorer.

Dyreværnsorganisationernes Samarbejdsorganisation påpeger, at den omtalte undersøgelse fra Københavns Universitet fokuserer på dødsårsager blandt to specifikke kyllingelinjer og altså ikke er en bred sammenligning af velfærden hos forskellige kyllingelinjer, mens de er i live. Dyreværnsorganisationernes Samarbejdsorganisation peger på, at Rustic Gold er en af de hurtigere voksende linjer blandt de langsommere voksende kyllingelinjer, og derfor er det ikke overraskende, at forskellene vil være mindre, end hvis man tog kyllingelinjer, der vokser endnu langsommere. Dyreværnsorganisationernes Samarbejdsorganisation påpeger, at det er vigtigt, at man ikke kommer til at gøre Rustic Gold til ambassadør for alle langsommere voksende kyllingelinjer.

Dyreværnsorganisationernes Samarbejdsorganisation henviser til en ny rapport af Dr. Laura Dixon fra Scotland's Rural College (SRUC), der sammenligner en række forskellige kyllingelinjer og scorer dem efter centrale velfærdsparametre. Her ligger den hurtigt voksende Ross 308 i bunden, og næstnederst ligger Rustic Gold. Andre kendte kyllingelinjer som Ranger Gold og visse Hubbard-kyllinger scorer langt højere.

Udvalget for Slagtefjerkræ påpeger, at det er vanskeligt at opretholde en forældredyrproduktion til flere langsommere voksende linjer til den relativt lille danske produktion. For at opnå en jævn produktion af daggamle kyllinger hen over året, skal der indsættes mindst 6 forældredyrsklokker årligt, og derfor kommer hver indsætning af forældredyr til at være i mindre antal per flok. Ligeledes er tidshorisonten for op- og nedskalering af forældredyrproduktionen forholdsvis lang med 35 uger fra beslutning til leverancer af de første daggamle kyllinger, og en total produktionscyklus på 60 uger før udrugning af daggamle kyllinger kan afsluttes. Der er ikke mange langsommere voksende linjer, som opfylder Det statslige Dyrevelfærdsmærkes krav om både høne og hane som værende langsommere voksende forældredyr.

Dyreværnsorganisationernes Samarbejdsorganisation gør opmærksom på, at bl.a. Ranger Gold og Rambler Ranger har lavere vækstpotentiale hos begge forældredyr, hvilket er et krav under Det Statslige Dyrevelfærdsmærke.

Et flertal i arbejdsgruppen vurderer, at der er en dyrevelfærdsmæssig gevinst i at anvende slagtekyllinger med en lavere væksthastighed under tilsvarende managementmæssige standarder. Dette er blandt andet dokumenteret i ovennævnte artikel (se fodnote 25). Desuden kan der henvises til en nylig undersøgelse foretaget af Nicol et.al.²⁸, som understøtter dette.

²⁸ <https://www.frontiersin.org/journals/animal-science/articles/10.3389/fanim.2024.1374609/full>

Landbrug & Fødevarer, Udvalget for Slagtefjerkræ og Dansk Industri stiller spørgsmålstejn ved, om der definitivt er tale om en dyrevelfærdsmæssig gevinst. De peger på, at data fra den praktiske produktion viser marginale forskelle mellem Ross 308 og Rustic Gold. De mener derfor, at der under visse omstændigheder kan være en dyrevelfærdsmæssig gevinst, men at det ikke altid er tilfældet.

Landbrug & Fødevarer påpeger, at de produktionsresultater, der foreligger for slagtekyllingeproduktionen, sammenholdt med nye videnskabelige undersøgelser fra Københavns Universitet, resultater for trædepudeundersøgelserne samt den nyeste gaitscoreundersøgelse,²⁹ alle viser en positiv dyrevelfærdsudvikling for den hurtigere voksende kylling. En vurdering af dyrevelfærden kan ikke ske uden hensyntagen til management, staldindretning, sygdomssituation, og andre produktionsforhold.

Dyreværnsorganisationernes Samarbejdsorganisation finder det betænkeligt, at nogle deltagere i arbejdsgruppen ikke vil bakke op om, at der er en dyrevelfærdsmæssig gevinst ved at anvende slagtekyllinger med lavere væksthastighed. Der er bred videnskabelig enighed om, at høj tilvækst er forbundet med velfærdsproblemer for dyrene, hvilket bakkes op af over 100 videnskabelige studier. Kun et fåtal af studier når ikke samme konklusion, hvilket bl.a. kan skyldes, at der kun er undersøgt enkelte parametre blandt få forskellige kyllingelinjer. Dyreværnsorganisationernes Samarbejdsorganisation mener derfor ikke, at der med faglig rimelighed kan stilles spørgsmålstejn ved, om hurtig vækst er forbundet med velfærdsproblemer.

Forældredyr til slagtekyllinger

Arbejdsgruppen vurderer endvidere, at der er behov for fortsat opmærksomhed på vækstratens velfærdsmæssige konsekvenser for forældredyrene. De linjer af dyr, der er relevante for produktionen af slagtekyllinger og dermed udviklingen af kød/muskler, vil altid genetisk afspejle tilvæksten i forældredyrsleddet.

6.2 Fodertildeling

6.2.1 Baggrund

Slagtekyllinger

EFSA anfører, at længerevarende sult kan være den velfærdsmæssige konsekvens, når daggamle kyllinger oplever forsinket mulighed for adgang til foder. Ifølge EFSA vil daggamle kyllinger, som ikke har adgang til foder i mere end 48 timer (fra klækning til indsættelse i opdræts huset) opleve længerevarende sult, som er negativ for deres velfærd. Dette kan afspejle sig i reduceret tilvækst og øget dødelighed i den første uge efter indsættelse i opdræts huset.

Ifølge EFSA er manglende adgang til foder i perioden efter klækningen, som gennemsnitligt udgør en periode på 48 timer (med en variation på 36-60 timer), den væsentligste risikofaktor for længerevarende sult hos slagtekyllinger. Dette kan skyldes et langt ”klækkevindue”, lang periode med håndtering af kyllingerne på rugeriet og/eller lang transporttid til opdrætsstedet.

EFSA anfører, at klækning på stald forebygger længerevarende sult, idet foder og vand ved denne metode er umiddelbart tilgængeligt efter klækning.

²⁹ Undersøgelse af slagtekyllingers gangegenskaber

EFSA anfører, at en anden måde at reducere sult eller tørst er muligheden for adgang til vådfoder i klækkeren, således at perioden uden adgang til foder og vand først starter efter, at kyllingerne forlader klækkeren og skal håndteres/transporteres.

Forældredyr til slagtekyllinger

EFSA beskriver, at forældredyr til slagtekyllinger har samme genetiske grundlag for hurtig vækst. For de hurtigvoksende linjer betyder det, at de underkastes restriktiv fodring fra omkring dag 7-10 og indtil de slagtes efter endt æglægning. Formålet er at mindske helbredsmæssige konsekvenser af den hurtige tilvækst, herunder fedmerelaterede hjertekarsygdomme, halthed forårsaget af overvægt og fertilitetsproblemer. EFSA kalder det et paradoks for forældredyrene, at de må udsættes for længerevarende sult for at opretholde sundhed og fertilitet.

EFSA anfører, at foderrestriktionen af forældredyrene ikke fører til forringet konstitution, da dyrenes ernæringsmæssige behov bliver opfyldt, men at dyrene bliver påvirket negativt, fordi de føler sult. Den negative affektive tilstand medfører bl.a. udvikling af forskellige former for unormal adfærd. EFSA anfører videre, at sulttilstanden kan medføre øget aggression og stærkere fugle kan dominere, således at svagere fugle ikke får hele deres foderration og oplever yderligere sult. EFSA oplyser, at fugle, der er udsat for foderrestriktion, normalt har øget niveau af stresshormon og udviser påvirkning af nervecellerne, som er indikatorer for forringet dyrevelfærd.

Foderrestriktionen er kraftigst i opdrætsperioden, hvor der ifølge EFSA kan være tale om, at forældredyrshønnikerne får ned til 20-25 pct. af, hvad de ville æde, hvis de blev fodret ad libitum. EFSA anfører, at foderrestriktionen mindskes i æglægningsperioden. For nogle langsommere voksende racer er der praksis for ikke at anvende foderrestriktion i æglægningsperioden.

EFSA anbefaler, at foderrestriktion af forældredyr bør undgås ved at vælge passende linjer og ved hjælp af foder- og managementtiltag.

EFSA anfører, at der tillige er restriktioner i forældredyrenes adgang til vand, for at undgå at de har en overdreven brug af drikkeudstyret, som kan føre til våd strøelse. EFSA beskriver, at adgangen enten reduceres ved lavere vandtryk eller ved hindring af adgangen til vandet.

EFSA anbefaler, at restriktion i vandtildelingen undgås. EFSA anbefaler at muliggøre dette enten ved at anvende langsommere voksende linjer, som ikke har et øget vandforbrug, eller ved at indføre særlige tiltag rettet mod at undgå at overdreven brug af drikkeudstyr resulterer i våd strøelse, herunder særlige drikkenipler, som ikke medfører vandspild, slats under drikkeniplerne og tilpasning af ventilationssystemet.

6.2.2 Arbejdsgruppens drøftelser

Slagtekyllinger

Landbrug & Fødevarer, Udvalget for Slagtefjerkræ og Dansk Industri peger på, at de tidsintervaller for manglende adgang til foder i perioden efter klækningen, som EFSA angiver, og som udgør en gennemsnitlig periode på 48 timer (med en variation på 36-60 timer) ikke stemmer med danske produktionsforhold. Under danske forhold er klække"vinduet" på ca. 30 timer, og samlet set er kyllingerne ude hos landmanden, inden der er gået 40 timer, fra de første kyllinger er klækket.

Med hensyn til klækning af kyllinger, har der været en del producenter, der har anvendt klækning på stald, hvilket har overvejende dyrevelfærdsmæssige fordele og enkelte ulemper. Klækning på stald indebærer, at kyllingerne ikke som daggamle skal transporteres fra rugeriet til stalden, hvilket kan være positivt ud fra et dyrevelfærdsmæssigt synspunkt. Kyllinger, der klækkes på stald, har umiddelbart adgang til foder og vand, hvilket er en velfærdsmæssig fordel.

Landbrug & Fødevarer, Dansk Industri og Udvalget for Slagtefjerkræ påpeger, at ulempen ved klækning af kyllinger på stald især er, at producenten pålægges en større arbejdsbyrde, samt en række usikkerheder og komplikationer ved styringen af klækningen, sortering af kyllinger efter klækningen, vaccination af kyllingerne, samt biosikkerheden i stalden.

Landbrug & Fødevarer, Dansk Industri og Udvalget for Slagtefjerkræ påpeger, at den primære årsag er at de nævnte komplikationer og den øgede arbejdsindsats, som i sidste ende ikke tjener sig ind.

Klækning på stald blev en overgang anvendt af en del danske producenter, men nu klækkes kun ca. 0,5 pct. af kyllingerne på stald i Danmark.

Forældredyr

I modsætning til slagtekyllingerne, hvor de hurtigt voksende linjer (Ross 308) slagtes efter ca. 35 dage, lever forældredyrene til slagtekyllingerne i ca. 60 uger med henblik på at lægge befrugtede æg.

Med henblik på at afhjælpe problemer vedrørende restriktiv fodring af forældredyr bruges forskellige tiltag til at kompensere for nogle af udfordringerne ved restriktiv fodring.

I opdrætsperioden (før æglægningen går i gang) bruges blandt andet såkaldte spin feeders, hvor foderet spredes i strølsen. Spinneren kører én gang dagligt. Fordelen ved spinnere er, at dyrene bruger længere tid på at søge foder, og at det er i overensstemmelse med deres normale fødesøgningsadfærd at finde foder på denne måde.

I forbindelse med overgang fra opdrætsperiode til ægproduktion forøges fiberindholdet i foderet, hvilket øger mæthedsfølelsen.

Aarhus Universitet har undersøgt mulighederne for såkaldt kvalitativ foderrestriktion, som beskrevet i artikel af 8. juni 2020³⁰. Undersøgelsen er fulgt op af en yderligere undersøgelse fra 2024. Kvalitativ foderrestriktion indebærer, at dyrene tildeles fiberigt foder og/eller grovfoder med henblik på at øge mæthedsfølelsen. Aarhus Universitet konkluderer, at foder med et højt indhold af uopløselige fibre, suppleret med grovfoder, forbedrer forældredyrenes velfærd sammenlignet med fodring med kommercielt standardfoder. Denne

³⁰ <https://dca.au.dk/en/current-news/news/show/artikel/virkningen-af-forskellige-typer-fiberigt-foder-paa-velfaerd-hos-foraeldredyr-til-slagtekyllinger-1>³⁰ <https://dca.au.dk/en/current-news/news/show/artikel/virkningen-af-forskellige-typer-fiberigt-foder-paa-velfaerd-hos-foraeldredyr-til-slagtekyllinger-1>

metode anvendes i et vist omfang i produktionsperioden i den danske forældredyrsproduktion til slagtekyllingeproduktionen.

Med hensyn til reduceret vandtildeling anfører Landbrug & Fødevarer, Dansk industri og Udvalget for Slagtefjerkræ, at der i Danmark ikke sker begrænsning af forældredyrenes adgang til vandforsyningen, men at der udelukkende anvendes nedsat vandtryk for at hindre våd strøelse.

Arbejdsgruppen vurderer, at der i Danmark er iværksat en række tiltag med henblik på at mindske de negative konsekvenser af foderrestriktion hos forældredyrene til slagtekyllingerne. Arbejdsgruppen er enige om, at der for de hurtigt voksende linjer for nuværende er behov for yderligere muligheder, der kan tilsigte at undgå sultfornemmelse hos forældredyrene.

Dyreværnsorganisationernes Samarbejdsorganisation understreger, at foderrestriktionen - uanset de iværksatte initiativer - fortsat er problematisk. Sultproblematikken kan i større eller mindre omfang begrænses ved at anvende langsommere voksende kyllinger, afhængig af den valgte genotype.

6.3 Belægningsgrad

6.3.1 Baggrund

Slagtekyllinger

EFSA anbefaler, at der anvendes en belægningsgrad på højst 11 kg/m², så slagtekyllinger kan udtrykke naturlig adfærd og kan hvile på passende måde og så deres sundhed tilgodeses.

Belægningsgraden har indflydelse på en række parametre, som har betydning for dyrevelfærden. I EFSA-rapporten fremhæves det, at belægningsgraden har indflydelse på dyrenes mulighed for at udføre undersøgende adfærd og fødesøgningsadfærd, dyrenes gangegenskaber, dyrenes mulighed for at bevæge sig og få opfyldt deres basale, adfærdsmæssige behov som f.eks. støvbadning, fjerpleje og basken med vingerne. Desuden kan høj belægning have negativ betydning for strøelseskvaliteten, og dermed betyde, at forekomsten af trædepudesvidninger, hasesvidninger og/eller brystblærer øges, medmindre der foretages korrigerende handlinger. EFSA anfører, at sammenhængen mellem høj belægning og trædepudesvidninger formodes at relatere sig til en større risiko for dårlig strøelse ved høj belægningsgrad.

6.3.2 Arbejdsgruppens drøftelser

I Danmark holdes slagtekyllinger ved forskellige belægningsgrader, varierende fra højst 21 kg. pr. m² i økologiske besætninger og op til maksimalt 40 kg. pr. m² som gennemsnit af tre hold (op til 42 kg. pr. m² i et enkelt hold) i konventionelle besætninger. I besætninger, der er tilsluttet Det Statslige Dyrevelfærdsmærke, må besætningerne højst have en belægningsgrad på 38 kg. pr. m² som gennemsnit af tre hold (højst 39 kg. p. m² i et enkelt hold) på niveau 1, mens der er krav om lavere belægningsgrader på niveau 2 og 3.

Både slagtekyllinger og forældredyr til slagtekyllinger holdes i Danmark i gulvsystemer. For de lovgivningsmæssige minimumskrav til belægningsgrad henvises til afsnit 3.

Slagtekyllinger

Arbejdsgruppens medlemmer er enige om, at lavere belægningsgrad alt andet lige giver kyllingerne større mulighed for at bevæge sig. Lavere belægning giver større muligheder for at tilgodese nogle af deres adfærdsmæssige behov.

Landbrug & Fødevarer, Dansk Industri og Udvalget for Slagtefjerkræ påpeger dog, at den nuværende lovgivning på området giver mulighed for opfyldelse af de adfærdsmæssige behov for både fouragering og støvbadning.

Aarhus Universitet mener ikke, at der er videnskabelig dokumentation for ovenstående udsagn fra Landbrug og Fødevarer, Dansk Industri og Udvalget for Slagtefjerkræ. Generelt ses en højere aktivitet ved lavere belægningsgrader, hvilket indikerer, at højere belægningsgrader begrænser de adfærdsmæssige muligheder, inklusive potentialet for at få de adfærdsmæssige behov opfyldt. Aarhus Universitet påpeger desuden, at der er dokumentation for, at lavere belægningsgrader fører til forbedrede gangegenskaber, hvilket knyttes til øget bevægelse hos dyrene.

Landbrug & Fødevarer, Udvalget for Slagtefjerkræ og Dansk Industri fastholder, at der er mulighed for både fouragering og støvbadning, og det er adfærd, der ses i praksis i produktionen.

Dyreværnsorganisationernes Samarbejdsorganisation peger på, at det for de fleste kyllinger vil indebære dyrevelfærdsmæssige fordele, at belægningsgraden er lav, og peger på, at dette vil skabe øget bevægelsesfrihed, som positivt påvirker dyrenes mulighed for at udføre naturlig adfærd. Dette er i overensstemmelse med EFSA-rapporten, der fremhæver belægningsgradens indflydelse på undersøgende adfærd og fourageringsadfærd, ligesom lav belægningsgrad positivt påvirker dyrenes mulighed for at få opfyldt basale, adfærdsmæssige behov, som f.eks. støvbadning, pleje af fjerdragt og basken med vingerne. Lavere belægningsgrad betyder også færre forstyrrelser af hvile og søvn, samt forbedret strøelse. Dyreværnsorganisationernes Samarbejdsorganisation mener, at alle disse ting er meget væsentlige for at sikre dyrenes velfærd.

Dyreværnsorganisationernes Samarbejdsorganisation påpeger, at der findes en række videnskabelige studier, der viser en klar sammenhæng mellem mere plads og berigelse og positive velfærdsindikatorer som fx komfortadfærd og reduceret stress, trædepudesvidninger og (og færre forstyrrelser ved hvile samt lettere adgang til vand og foder.

Landbrug & Fødevarer, Dansk Industri og Udvalget for Slagtefjerkræ finder, at der er behov for at undersøge de dyrevelfærdsmæssige konsekvenser af hold af slagtekyllinger ved forskellige belægningsgrader.

Der er enighed i arbejdsgruppen om, at en belægningsgrad på 11 kg. pr. m² primært vil være realistisk i en mindre nicheproduktion.

ECC³¹ er et fælles udspil fra en række europæiske dyrevelfærdsorganisationer med visse dyrevelfærdsmæssige minimumskrav til detailhandelen vedrørende opdræt af de slagtekyllinger, der forhandles. ECC indebærer blandt andet, at slagtekyllinger skal produceres med en maksimal belægningsgrad på højst 30 kg. pr m².

³¹ [European Chicken Commitment](#)

Arbejdsgruppen har drøftet retningslinjerne fra ECC. Landbrug & Fødevarer, Dansk Industri og Udvalget for Slagtefjerkræ peger på, at det ville tage adskillige år, hvis man skulle udbygge staldkapaciteten, så man kunne leve op til et krav om belægningsgrad på højst 30 kg pr. m² for alle kyllinger, der blev produceret i Danmark. Erfaringen viser endvidere, at en stor del af forbrugerne ikke efterspørger et sådant produkt – primært fordi det er dyrere. Da man ikke kan lukke for indførsel fra andre lande, vil det ikke kunne svare sig for danske producenter at producere med en generel belægningsgrad på højst 30 kg pr. m².

Dyreværnsorganisationernes Samarbejdsorganisation og Dyrenes Beskyttelse finder, at det er afgørende for kyllingernes velfærd, at belægningsgraden sænkes i forhold til de nuværende maksimalt tilladte grænser, idet det alt andet lige giver dyrene større muligheder for at udvise normal adfærd, og mindsker risikoen for dyrevelfærds-mæssige konsekvenser i form af dårligere gangegenskaber, eventuel dårlig strøelse og kontaktdermatitis. De peger på, at flere forskellige aktører skal spille sammen, hvis forholdene skal skubbes i den rigtige retning – producenter, forbrugere og ikke mindst detailhandelen er nødvendige aktører. Mange kyllinger i forskellige lande holdes i dag ved belægningsgrader mellem 25 og 30 kg pr. m². Det gælder f.eks. Dyrevelfærdsmærkede kyllinger med tre hjerter, RSPCA Assured og Red Tractor i UK, samt Better Life (Beter Leven) i Nederlandene, som omfatter mange millioner kyllinger.

Landbrug & Fødevarer, Dansk Industri og Udvalget for Slagtefjerkræ understreger, at eventuelle skærper på dette område bør ske ved harmoniserede ændringer af EU-lovgivningen og ikke kun ved nationale restriktioner.

6.4 Strøelse

6.4.1 Baggrund

Slagtekyllinger og forældredyr til slagtekyllinger

EFSA udtaler, at såvel slagtekyllinger som forældredyr til slagtekyllinger har behov for tør og løs strøelse for at imødekomme deres adfærdsmæssige behov for at skrabe under fødesøgning og for støvbadning. Derfor skal hele underlaget (platforme undtaget) til enhver tid være dækket af strøelse, som er tilgængelig, tør og løs før kyllingerne anbringes i huset. EFSA anbefaler, at strøelsen suppleres i løbet af produktionsperioden. Tør og løs strøelse er også nødvendigt for at absorbere fugten fra ekskrementer og dermed undgå kontaktdermatitis i form af hasesvidninger og trædepudesvidninger.

6.4.2 Arbejdsgruppens drøftelser

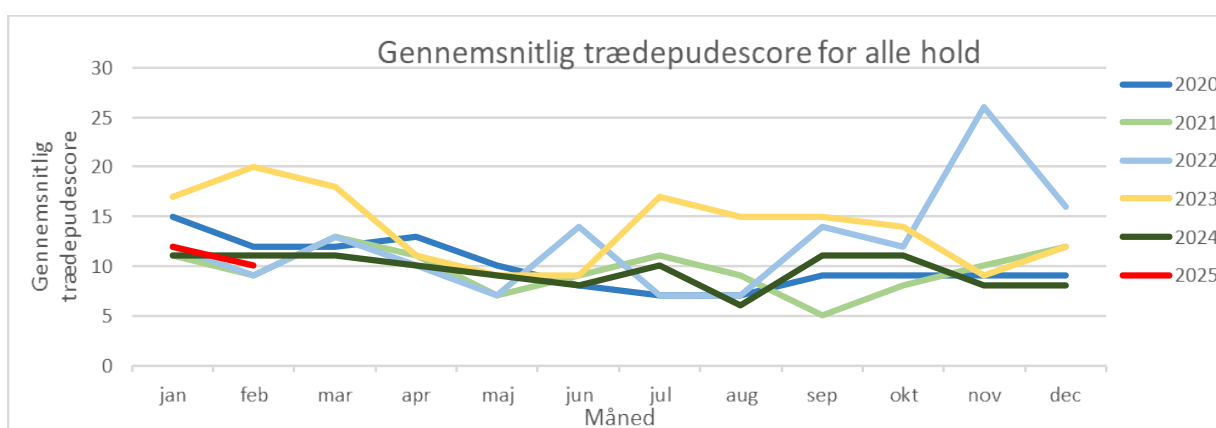
Slagtekyllinger

Arbejdsgruppen peger på, at der med indførelse af de danske bestemmelser om grænseværdier for trædepudesvidninger i 2001³² kom stærkt fokus på betydningen af tør strøelse for kyllingernes velfærd. De danske bestemmelser om overvågning af trædepudesvidninger var baseret på svenske erfaringer, og Sverige og Danmark var således nogle af de første lande, der indførte systematisk overvågning af trædepudesvidninger. Branchen har siden kravet blev indført arbejdet aktivt for at nedbringe og holde forekomsten på et lavt niveau, og har et ”alarmsystem”, så der reageres på eventuelle udsving i de registrerede trædepudesvidninger på slagterierne og arbejdes på at klarlægge årsagen (f.eks. foder eller sygdom etc.).

³² [Bekendtgørelse om hold af slagtekyllinger og rugeægproduktion](#)

Tør strøelse har direkte betydning for at undgå kontaktdermatitis, herunder trædepudesvidninger, og muliggøre støvbadning og fødesøgningsadfærd. Desuden virker strøelseskvaliteten som en indikator for en række andre forhold, således at f.eks. sygdom, forkert sammensat foder og dårligt staldklima vil afstedkomme, at strøelsen ikke kan holdes tør og løs, men bliver fugtig og klæbrig. Branchen har arbejdet målrettet på at rådgive om, hvordan man holder strøelsen tør i slagtekyllingehuse, og ikke mindst udviklingen af og investeringen i varmevekslere, som også er en energivenlig varmekilde, har medvirket til en stabil klimastyring og dermed generel forbedring af strøelseskvaliteten i næsten alle slagtekyllingestalde.

Den forbedrede strøelseskvalitet har blandt andet givet sig udslag i et markant fald i forekomsten af trædepudesvidninger fra 2001 og frem til i dag. Forekomsten af trædepudesvidninger i de forløbne fem år er illustreret nedenfor i figur 1.

Figur 1. Gennemsnitligt pointtal opnået i trædepudevurdering for alle slagtede hold, registreret i e-kontrollen, år 2020 til og med februar 2025. Bemærk februar 2025 mangler ½ af indberetningerne.

Den anførte stigning i 2022 og 2023 skyldtes utilstrækkelige foderblandinger en overgang, hvilket medførte øget drikkelyst og dermed øget vandoptag, som resulterer i fugtig strøelse.

Arbejdsgruppen finder, at de danske slagtekyllingeproducenter over en årrække har udviklet en managementpraksis, som i høj grad er i stand til at holde strøelsen tør og løs, og således bidrage til kyllingernes muligheder for at støvbade og skrabbe og samtidig nedbringe risikoen for trædepudesvidninger og hasesvidninger, til trods for de nuværende belægningsgrader. Yderligere nedbringelse af forekomsten af trædepudesvidninger forekommer ikke for indeværende at være inden for rækkevidde.

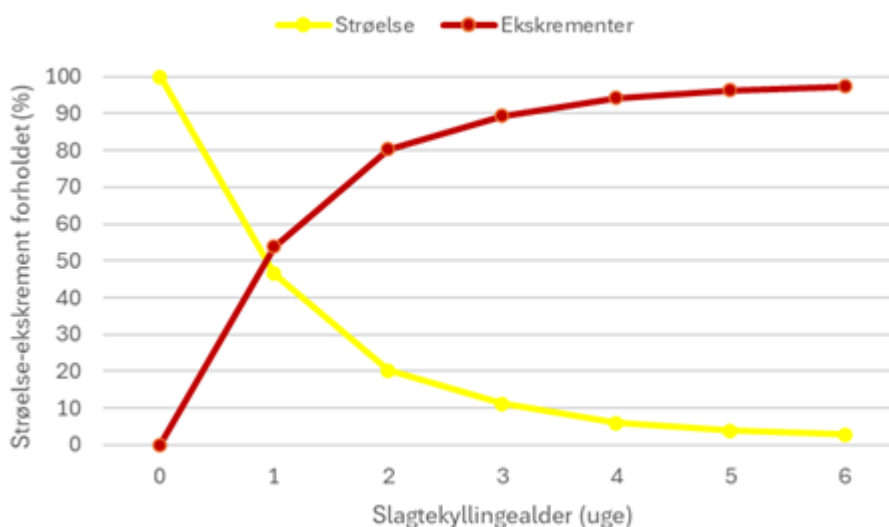
Dyreværnsorganisationernes Samarbejdsorganisation påpeger dog, at selvom den nyeste kortlægning af gangegenskaber ikke indeholdt en kortlægning af hasesvidninger, så viste kortlægningen fra 2018 en høj forekomst af hasesvidninger (66,8%).³³ Dyreværnsorganisationernes Samarbejdsorganisation mener, at det er vigtigt at være opmærksom på både trædepude- og hasesvidninger, og at der bør arbejdes på også at få forekomsten af hasesvidninger reduceret markant.

³³ https://pure.au.dk/ws/files/121058392/Kortl_gning_af_gangproblemer_slagtekyllinger_260118.pdf

Landbrug & Fødevarer, Dansk Industri og Udvalget for Slagtefjerkræ understreger, at ovennævnte kortlægning af hasesvidninger ligger langt over de konstateringer, der forefindes på slagterierne i Danmark. Således blev der i 2018 konstateret 9,84 pct. svidninger på de hurtigt voksende kyllinger i Danmark, mens der er i 2024 kun blevet konstateret 5,85 pct. hasesvidninger på slagterierne i Danmark. Organisationerne mener, at en forskel i kortlægningen på de to forskellige opgørelser ikke kan afvises.

Dyreværnsorganisationernes Samarbejdsorganisation mener, at det er vigtigt at understrege, at der er tale om to forskellige typer kortlægninger og at tallene i de to ovenstående afsnit derfor ikke umiddelbart kan sammenholdes.

Aarhus Universitet påpeger, at blot fordi bundmaterialet er tørt og løst opfylder det ikke nødvendigvis de adfærdsmæssige behov for komfort- og fourageringsadfærd. Der er dokumentation for, at slagtekyllinger klart foretrækker at fouragere i et materiale, der ikke er blandet med ekskrementer, og at de derfor er motiverede for adgang til reelt fouragerings- og støvbadningsmateriale. Bundmaterialet, som for nuværende er det, som kyllingerne kan rette deres hvile-, støvbadnings- og fourageringsadfærd imod, består efter 14 dage i stalden af 80 pct. ekskrementer, mens resten er strøelse, fjer og evt. foderrester. Dette indebærer, at kyllingerne i mindre grad, end deres behov tilsiger det, kan udføre den ønskede adfærd. Nedenstående figur 2 viser udviklingen over tid i forholdet mellem tørstofindholdet af henholdsvis ekskrementer (rød graf) og den oprindelige strøelse (gul graf) i bundmaterialet.³⁴

Figur 2. Udviklingen over tid i forholdet mellem tørstofindholdet af henholdsvis ekskrementer (rød graf) og den oprindelige strøelse (gul graf) i bundmaterialet.

Forældredyr til slagtekyllinger

Hvor konventionelle slagtekyllinger typisk slages efter ca. 35 dage, holdes forældredyrene i ca. 60 uger, med henblik på produktion af rugeæg.

Arbejdsgruppen finder, at der bør være øget fokus på forældredyr, idet de holdes i længere tid end slagtekyllingerne. Det er arbejdsgruppens opfattelse, at der er behov for at få mere viden om forekomsten af trædepude- og hasesvidninger hos forældredyr, idet dette indtil videre kun

³⁴ Kamphues J, Youssef I, El-Wahab A, Üffing B, Witte M, Tost M, 2011. Influences of feeding and housing on foot pad health in hens and turkeys. Übersichten zur Tierernährung, 39, 147–195.

er sparsomt belyst. De få undersøgelser, der findes, indikerer, at trædepudesundheden hos forældredyr bliver markant dårligere gennem produktionsperioden, samt at dårlig trædepudesundhed medfører en øget risiko for alvorlige systemiske, bakterielle infektioner.³⁵

6.5 Anvendelse af bure.

6.5.1 Baggrund

Avlsdyr i toppen af avlspyramiden

EFSA anfører, at fugle ikke bør holdes i bure. Bure indebærer blandt andet, at fuglene ikke kan få opfyldt deres basale, adfærdsmæssige behov, som f.eks. støvbadning, basken med vingerne og at strække benene. Dette skyldes blandt andet mangelen på adgang til tilstrækkelig strøelse, lille bundareal og lav højde, som begrænser udfoldelsesmulighederne. Fugle, der er isoleret i individuelle bure, udviser desuden tegn på stress, f.eks. i form af stereotypier, såsom hakning på tomme fodertrug, fjerpilning m.v.

6.5.2 Arbejdsgruppens drøftelser

Avlsdyr i toppen af avlspyramiden

Arbejdsgruppen kan konstatere, at der ikke i Danmark holdes dyr i bure som led i slagtekyllingeproduktionen. Både slagtekyllinger og forældredyr til slagtekyllinger holdes på gulv i store flokke. De avlsselskaber, der fremavler dyr i toppen af avlspyramiden, som genetisk baggrund for den danske slagtekyllingeproduktion, anvender ikke bure. En lille andel af pedigree haner holdes i individuelle rum i en uge ud af deres 60 ugers levetid

6.6 Overdækkede verandaer

6.6.1 Baggrund

Slagtekyllinger og forældredyr til slagtekyllinger

EFSA anbefaler, at der anvendes overdækkede verandaer til både slagtekyllinger og forældredyr til slagtekyllinger. Adgangen bør være mulig fra dyrene er 14 dage gamle i ca. 8 timer dagligt. Der anbefales udgangsåbninger (max. 25 cm niveauforskel mellem stald og veranda), der forsynes med adgangsramper, hvis der er niveauforskel mellem stald og veranda, samt berigelse med halm- eller lucerneballer, foderemner eller peckstones. Der bør være en langside med net eller lignende, der giver lysindfald. EFSA anfører, at forældredyr bør have 20 pct. mere plads i stalden, hvis der ikke etableres verandaer.

EFSA anfører, at verandaer giver dyrene muligheder for at vælge mellem forskellige temperaturer, lysforhold og strøelseskvaliteter, ligesom det virker understøttende på fuglenes adfærdsmæssige behov, som f.eks. fødesøgningsadfærd og undersøgende adfærd. Ligeledes understøtter verandaer at fuglene bevæger sig, hvilket er positivt for deres bevægeapparat.

6.6.2 Arbejdsgruppens drøftelser

Slagtekyllinger og forældredyr til slagtekyllinger

Arbejdsgruppen finder det overordnet set positivt at anvende verandaer, som giver fuglene øgede muligheder for at udføre visse basale adfærdsmæssige behov. Hvis der anvendes verandaer, skal der være særlig opmærksomhed på klimastyringen, da der er åbent til det fri.

Etablering af verandaer forudsætter imidlertid, at de pladsmæssige forhold tillader det. Arbejdsgruppen er bekendt med, at en række af de allerede etablerede besætninger ikke vil have mulighed for at etablere en veranda på grund af deres geografiske beliggenhed, enten

³⁵ <https://veterinaryresearch.biomedcentral.com/articles/10.1186/s13567-019-0657-8>

fordi der ikke er det fornødne areal eller fordi arealerne er beliggende på en måde – f.eks. op til en stærkt befærdet vej – som ikke er hensigtsmæssig.

Verandaer har oftest en åben side ud til det fri, som kun er dækket af windbreakernet eller lignende.

Landbrug & Fødevarer, Dansk Industri og Udvalget for Slagtefjerkræ peger specielt på, at klimastyring er en udfordring ved åbning til det fri, og dermed også opretholdelse af en tør og løs strøelse, som er en forudsætning for at nedbringe forekomsten af trædepude- og hasesvidninger.

Landbrug & Fødevarer, Dansk Industri og Udvalget for Slagtefjerkræ finder, at der er praktiske udfordringer forbundet med placering af verandaer, og de udgifter, der er forbundet med etablering af verandaer. De tre parter påpeger endvidere, at man ikke må gå på kompromis med det nuværende, lovgivne lysprogram som følge af etablering af verandaer og tilgang til dagslys.

Dyreværnsorganisationernes Samarbejdsorganisation anfører, at det bør overvejes, om der kan laves incitament, som ville afhjælpe nogle af udfordringerne med verandaer og kunne fremme etableringen af dem.

6.7 Platforme, siddepinde og anden miljøberigelse

6.7.1 Baggrund

Slagtekyllinger

EFSA anbefaler, at der anvendes platforme og kyllingemødre³⁶ til slagtekyllinger for at give dyrene adgang til forskellige funktionelle områder og miljøberigelse.

Platforme bidrager ifølge EFSA til at øge mobiliteten og kan nedsætte risikoen for dårlige gangegenskaber ganske betydeligt. Platforme og siddepinde bidrager desuden til, at fuglene har øgede muligheder for at udfolde naturlig adfærd, særligt at hvile i et højere niveau end gulvet, svarende til at søge op i træerne for natten. Det øger også mulighederne for at undslippe andre fugle, at der er platforme eller siddepinde. Platforme bør være nemt tilgængelige, f.eks. i form af ramper, der kan justeres i højderne alt efter behov. Ramperne bør have maksimal 25° hældning. Platformene indebærer også, at størrelsen af det tilgængelige areal øges, hvis der under platformene er tilstrækkelig højde til, at dyrene kan opholde sig der.

EFSA anfører, at tilgængelige platforme og kyllingemødre bidrager til, at dyrene har mulighed for at hvile med færre forstyrrelser fra andre fugle.

EFSA anbefaler desuden, at såfremt kyllingemødre anvendes som eneste varmekilde, bør der være mindst 120 cm² pr. kylling, så alle kyllinger kan bruge den samtidig.

Forældredyr til slagtekyllinger

³⁶ Afgrænsede, varmere, lysdæmpede områder, omgivet af plastikfrynser, som kyllingerne i starten af opdrætsperioden kan søge ind i som alternativ til det omgivende, lysere og køligere miljø.

EFSA anbefaler også ramper til forældredyr, svarende til anbefalingerne for slagtekyllinger.

Derudover anbefaler EFSA brugen af siddepinde til forældredyr. Forældredyr vil – især om natten - gerne bruge siddepinde, der er hævet over underlaget, til at hvile på. EFSA anfører, at der er behov for yderligere forskning vedrørende optimal udformning, diameter og materiale.

6.7.2 Arbejdsgruppens drøftelser

Slagtekyllinger

Platforme er områder, der er hævet over gulvniveau og som kan gøres tilgængelige for dyrene ved at forsyne dem med ramper. Kyllingemødre kan udformes på forskellige måder, men er afgrænsede, varmere, lysdæmpede områder, omgivet af plastikfrynser, som kyllingerne i starten af opdrætsperioden kan søge ind i som alternativ til det omgivende, lysere og køligere miljø. På denne måde kan de selv vælge det omgivende miljø, de har behov for.

Dansk Industri anfører, at platforme/”gynger” allerede anvendes i en vis udstrækning i besætninger, der leverer til McDonalds, hvor de bruges som berigelsestiltag. Platformene bruges villigt af fuglene. Det er nødvendigt at lette adgangen til platformen med ramper, hvis de skal bruges.

Aarhus Universitet anfører, at alle dyr i flokken skal have mulighed for adgang til miljøberigelse, uanset typen af miljøberigelse. Hvis der stilles krav om miljøberigelse, skal antallet af dyr pr. berigelsesenhed derfor fremgå. Desuden gøres der opmærksom på, at alle kategorier af den domesticerede høne har et adfærdsmæssigt behov for at anvende platforme/siddepinde. Dette gælder også forældredyrene under opdrætsperioden.

Landbrug & Fødevarer, Dansk Industri og Udvalget for Slagtefjerkræ anfører, at der skal være opmærksomhed på, at platforme kan give anledning til ventilationsproblemer. De anfører endvidere, at ændringer på dette område også bør ske ved harmoniserede regelændringer i EU.

6.8 Velfærdsindikatorer, harmoniserede vurderingsmetoder

6.8.1 Baggrund

Slagtekyllinger

EFSA anbefaler, at der anvendes harmoniserede metoder i EU til vurdering af dødelighed i besætningen, rifter, kassation og trædepudesvidninger, når dyrene sendes til slagtning.

6.8.2 Arbejdsgruppens drøftelser

Slagtekyllinger

Det fremgår af slagtekyllingedirektivet, at der ved levering til slagtning skal medfølge oplysninger om den daglige og den samlede dødelighed i besætningen. Det fremgår desuden, at dyrene skal undersøges for tegn på kontaktdermatitis, parasitter eller andre indikationer for, at der kunne være velfærdsproblemer i besætningen.

Der er specificeret en grænseværdi for dødelighed, hvis man vil producere med den maksimalt tilladte belægningsgrad på op til 42 kg/m². Herudover er der ikke specificeret nøjere retningslinjer for, hvordan indikatorer på mulig dårlig velfærd i besætningen skal vurderes.

I Danmark er der udarbejdet retningslinjer for anvendelsen af indikatorer på dårlig velfærd. Især trædepudesvidninger tillægges stor værdi som velfærdsindikator, og det har siden 2001 været et krav, at enhver flok skal undersøges for forekomsten af trædepudesvidninger, og at der skal følges op, hvis grænseværdierne er overtrådt. Dette har betydet en positiv udvikling i forekomsten af trædepudesvidninger hos danske slagtekyllinger. Se nærmere i afsnit 6.4 om strøelse ovenfor.

I nogle andre EU-lande sker der en sammenlignelig overvågning af forekomsten af trædepudesvidninger, men retningslinjerne for vurdering og for opfølgning i besætningen er ikke identiske med den danske model. I andre EU-lande sker der ikke nogen systematisk overvågning af forekomsten af trædepudesvidninger.

Det har været drøftet i EU-sammenhæng, at EU-reglerne på området burde ensrettes, men dette er endnu ikke gennemført. Fra dansk side har det flere gange været anført, at reglerne om vurdering af trædepudesvidninger for slagtekyllinger og for anvendelse af resultaterne i besætningen, bør harmoniseres.

Arbejdsgruppen vurderer, at den systematiske anvendelse af trædepudesvidninger som indikator på velfærden i slagtekyllingebesætninger via denne velfærdskontrol har haft en særdeles positiv effekt på forekomsten af trædepudesvidninger i danske besætninger, siden kravet blev indført i 2001. Det vurderes generelt at have haft en positiv effekt på velfærden i besætningerne, ikke alene ved færre svidninger, men også ved generelt bedre management som følge af trædepudeovervågningen.

Arbejdsgruppen vurderer, at der fortsat fra dansk side bør arbejdes for, at der på EU-plan indføres fælles bestemmelser for anvendelsen af indikatorer i forbindelse med slagtning af slagtekyllinger, idet dette må forventes at have en positiv effekt på velfærden generelt i europæiske slagtekyllingebesætninger. Når der fra EU's side fremsættes forslag om ny lovgivning på området, bør der fra dansk side arbejdes for, at der indføres regler for anvendelsen af indikatorer på velfærdsforholdene i besætninger, herunder overvågning af trædepudesvidninger hos både slagtekyllinger og forældredyr.

Forældredyr

For forældredyr er der for nuværende ingen krav om overvågning af trædepudesvidninger, men arbejdsgruppen peger på behovet for på EU-plan også at overvåge forekomsten af trædepudesvidninger hos forældredyrene. Under de nuværende forhold er en sådan overvågning kompliceret af, at nogle forældredyr slagtes i andre EU lande end der, hvor de indgår i produktionen.

Når der fra EU's side fremsættes forslag om ny lovgivning på området, er arbejdsgruppen enige om, at der fra dansk side også bør arbejdes for, at der indføres regler for anvendelsen af indikatorer på velfærdsforholdene for forældredyr, herunder overvågning af trædepudesvidninger.

6.9 Operative indgreb

6.9.1 Baggrund

Forældredyr til slagtekyllinger

EFSA anbefaler, at enhver form for operative indgreb bør undgås. Der bør iværksættes forebyggende tiltag med henblik på at undgå behovet for sådanne indgreb.

Det beskrives i EFSA's udtalelse, at det er almindeligt i den europæiske slagtekyllingeproduktion at anvende en række operative indgreb på forældredyr.

EFSA beskriver, at indgrebene dels omfatter næbtrimning, dels klipning af den yderste del af den bagudrettede tå på haner. Næbtrimning er traditionelt blevet udført på både hane- og hønekyllinger, der skal opdrættes som forældredyr, for at mindske skaderne efter hakning, hvis der er skadevoldende hakkeadfærd i flokken. Tåklipping foretages på hanekyllinger til forældredyrproduktionen for at undgå skader på hønerne i forbindelse med parring. Tidligere er der også sket amputation af dele af kammen, men dette praktiseres normalt ikke længere.

EFSA anbefaler forebyggende foranstaltninger for at undgå operative indgreb. Her nævnes blandt andet avl for at undgå hakkeadfærd og mulighed for, at dyrene kan komme væk, blandt andet ved brug af platforme eller siddepinde. Desuden anføres, at hane/høneratio bør holdes på 1:10 eller 1:12, samt avl for mindre aggressiv parringsadfærd.

6.9.2 Arbejdsgruppens drøftelser

Forældredyr til slagtekyllinger

Landbrug & Fødevarer, Dansk Industri og Udvalget for Slagtefjerkræ oplyser, at ratioen hane/høne i Danmark er 1:12, hvilket er i tråd med EFSA's anbefaling. Desuden er der siden august 2024 ikke længere sket tåklipping, efter en prøveperiode på 4-5 år.

Nedsættelse af haneprocenten betyder mindre aggressiv parringsadfærd. Dette tiltag, kombineret med management, specielt med hensyn til foder- og vandtildeling til haner, har medført, at det findes dyrevelfærdsmæssigt forsvarligt at undlade næbtrimning og tåklipping. Der er ikke oplysninger fra avlsselskaberne, om der også sker selektion for mindre aggressiv parringsadfærd.

Der sker ikke amputation af kammen i Danmark.

De operative indgreb, der beskrives af EFSA – tåklipping, næbtrimning og amputation af kammen - foretages således ikke længere under danske forhold.

Aarhus Universitet anfører, at det er positivt for dyrevelfærden, at der ikke længere foretages operative indgreb, men at der fortsat bør være fokus på at nedbringe forekomsten af skadevoldende hakkeadfærd, da det ud over de direkte positive indvirkninger på dyrevelfærden også (qua den forbedrede fjerdragt) vil mindske risikoen for skader under parring.

6.10 Gangproblemer

Gangproblemer er en indikator for flere dyrevelfærdsmæssige udfordringer, som giver sig udslag i, at kyllingerne ikke går normalt. De faktorer, som kan have en indflydelse på slagtekyllingers gangegenskaber, er blandt andet høj vækstrate, fodertildeling og belægningsgrad. I denne rapport er gangproblemer behandlet særskilt, selvom det er indikator for andre velfærdsudfordringer. Dette skyldes, at målinger af gangegenskaber siden 1999 er

sket med nogle års intervaller i Danmark og har været brugt som et redskab til at følge udviklingen af slagtekyllingers velfærd.

6.10.1 Baggrund

Slagtekyllinger

EFSA beskriver, at gangproblemer er en faktor af betydning for velfærden i besætninger, hvor slagtekyllinger holdes i gulvsystemer, både med og uden veranda. Kyllinger, der går dårligt, kan opleve smerte og eventuelt også sult og tørst, hvis de går så dårligt, at de ikke når frem til foder og vand.

EFSA angiver, at langsommere voksende linjer (med en gennemsnitlig daglig tilvækst på under 50 g/dag) har mindre risiko for at udvikle gangproblemer end hurtigere voksende linjer. EFSA anfører, at høj belægningsgrad og ringe lokomotorisk aktivitet forstærker gangproblemer.

EFSA angiver som forebyggende foranstaltninger: Anvendelse af langsommere voksende linjer, mulighed for at bevæge sig, god strøelseskvalitet, miljøberigelse (herunder platforme) og brug af veranda.

6.10.2 Arbejdsgruppens drøftelser

Slagtekyllinger

Konventionelle kyllingers gangegenskaber har siden 1998 været undersøgt ved hjælp af screeningsundersøgelser, som er udført med nogle års intervaller i 1998/99, 2004/2005 og 2011, 2016/2017 og 2022. Ved undersøgelser for gangegenskaber bruges en såkaldt Gait Score, hvor kyllingerne indplaceres på en skala fra 0 (normal gang) til 5³⁷ (komplet halt).

På tidspunktet for de første tre undersøgelser var der ingen eller meget få økologiske besætninger, så de økologiske kyllinger blev først medtaget og vurderet separat i de seneste to undersøgelser. Ligeledes blev slagtekyllinger først medtaget under Det Statslige Dyrevelfærdsmærke (herefter kaldet dyrevelfærdsmærket) fra 2018 og er derfor kun medtaget i den seneste undersøgelse fra 2022.

Kyllinger på dyrevelfærdsmærkets niveau 1 er langsommere voksende kyllinger. Det er et krav, at kyllingerne vokser mindst 25 pct. langsommere end Ross 308, som er konventionelle kyllinger. Økologiske kyllinger er langsomt voksende, dvs. de vokser endnu langsommere end kyllinger på niveau 1 under dyrevelfærdsmærket. Det er et krav i økologireglerne, at økologiske kyllinger højst må have en daglig tilvækst på 38 g pr. dag.

³⁷ Gait Score (GS) undersøgelser indebærer, at kyllingernes gang scores på en skala fra 0 – 5 efter følgende kriterier:

- GS0 Ingen synlige anormaliteter, flydende ubesværet bevægelse
- GS1 Svag udefinerbar defekt
- GS2 Klar og definerbar defekt, der ikke hindrer bevægelse
- GS3 Tydelig defekt, der påvirker kyllingens evne til at manøvrere og accelerere
- GS4 Alvorlig defekt. Kyllingen går, under pres, kun få skridt, men sætter sig straks herefter
- GS5 Komplet halt. Ude af stand til at gå eller bære vægten på benene

Det bemærkes, at scoringen foretages visuelt af trænede bedømmere. Det er en forudsætning, at bedømmerne er grundigt kalibrerede, hvis man skal opnå sammenlignelige resultater.

Resultaterne fra de fem undersøgelser udført i årene fra 1998 til 2022 fremgår af tabel 1 nedenfor.

Undersøgelsen fra 2022 viste samlet set, at de fleste slagtekyllinger, uanset produktionssystem, havde den mildeste form for gangabnormitet (GS1). Overordnet var gangegenskaberne blevet dårligere for konventionelle og økologiske kyllinger i forhold til undersøgelsen fra 2016/2017. Da det ikke var en del af undersøgelsen, kunne der ikke umiddelbart gives en forklaring på, at flere konventionelle kyllinger var rykket fra GS0 til især GS1 og GS2, mens en mulig årsag til forringelsen hos de økologiske kyllinger er anvendelsen af en anden kyllingelinje i 2022 (Ranger Gold), der bl.a. vokser hurtigere end dem, der blev anvendt i 2016/2027 (JA757 og CYJA57).

Undersøgelsen konkluderede, at kyllinger på niveau 1 havde bedre gangegenskaber end konventionelle kyllinger. De økologiske kyllinger havde numerisk de bedste gangegenskaber, men kunne af metodemæssige årsager ikke direkte sammenlignes statistisk med de andre to produktionsformer. Inden for niveau 1 produktionssystemet, hvor der blev anvendt to linjer af kyllinger, havde den langsomst voksende af de to (Ranger Gold) bedre gangegenskaber end den hurtigst voksende (Rustic Gold). Ranger Gold er nu udfaset i produktionen af niveau 1 kyllinger.

Uanset produktionsform fandtes gangabnormitet (dvs. GS>0) hos langt de fleste kyllinger, men for alle produktionssystemer var den mest almindelige gangabnormitet den mildeste (GS1).

Tabel 1. Gengivelse af Tabel 3 fra rapporten fra Aarhus Universitet (2022), ”Gangegenskaber hos konventionelle, niveau 1 og økologiske slagtekyllinger anno 2022”. Procentvis fordeling af de undersøgte konventionelle flokke, flokke på niveau 1 under dyrevelfærdsmærket og økologiske flokke i kategorierne GS0-GS5.

Reference	År	Type	GS0	GS1	GS2	GS3	GS4	GS5
Sanotra et al., 2001	1998/1999	Konv.	25,0	20,6	24,3	24,3	5,50	0,30
Petersen, 2007	2004/2005	Konv.	19,5	33,2	34,1	12,6	0,5	0
Rasmussen et al., 2012	2011	Konv.	0,59	12,2	83,3	3,70	0,17	0,03
Tahmamtani et al., 2018	2016/2017	Konv.	22,6	41,3	30,8	4,74	0,61	0,10
		Øko.	61,9	28,3	7,4	1,8	0,5	0,1
Riber et al.	2022	Konv.	4,58	53,9	35,5	5,35	0,57	0,09
		Niveau 1	5,61	59,2	30,4	4,24	0,39	0,16
		Øko	7,68	65,7	22,1	3,97	0,36	0,18

Ved undersøgelsen af kyllingers gangegenskaber i 2011 var der en relativt stor andel (83,3%) i gruppen med GS2. Kyllinger i GS2 gruppen har en klar definerbar ujævn gang, hvor det ikke er muligt at identificere, hvilket ben kyllingen er halt på. Aarhus Universitet gennemførte i 2019 et projekt for at klarlægge, om der kunne ses en sammenhæng mellem patologiske forandringer, smertepåvirkning og/eller mekaniske faktorer hos slagtekyllinger med GS2.

Undersøgelsen var ikke i stand til at påvise sammenhæng mellem kyllingernes kropsbygning (stort brystparti) og GS2, og det var heller ikke entydigt, om GS2 var forbundet med smerte. Det kunne konkluderes, at kyllinger med GS2 udviste adfærd, der var karakteriseret ved

inaktivitet, udførelse af unormal adfærd i form af at æde siddende og mindre udførelse af naturlig adfærd såsom siddepindebrug, fødesøgning og komfortadfærd. De underliggende årsager kunne ikke entydigt påvises, hvilket formentlig skyldes, at GS2 kan forårsages af flere lidelser og mekaniske faktorer.

Landbrug & Fødevarer, Dansk Industri og Udvalget for Slagtefjerkræ anfører, at forekomsten af GS4 og GS5 bevidner, at andelen af kyllinger i denne kategori er meget lille. For undersøgelsen i 2022 kan det konstateres, at forekomsten af andelen af kyllinger med GS5 er lavere for de konventionelle kyllinger end for niveau 1 kyllinger og økologiske kyllinger.

Aarhus Universitet anfører, at andelen af kyllinger med GS3 og GS4 er højere for de konventionelle kyllinger end for de øvrige.

Gangegenskaber udgør stadig en udfordring for slagtekyllinger, men det kan konstateres, at lidt flere af de langsommere voksende kyllinger ved den seneste undersøgelse fra 2022 viste bedre gangegenskaber end konventionelle.

Forældredyr

Der er behov for undersøgelse af forældredyrenes gangegenskaber, som kun er sparsomt beskrevet.

Landbrug & Fødevarer, Dansk Industri og Udvalget for Slagtefjerkræ mener ikke, at der er behov for undersøgelse af gait score hos forældredyrene. Undersøgelser hos DanHatch Danmark viser, at kun 0,58 pct. af alle forældredyr har benproblemer.

7. Vurdering af økonomiske og sociale konsekvenser af et forbud mod hurtigt voksende slagtekyllinger, inklusive et forbud mod forældredyr, afhængigt af udfasningsperiodens længde

Arbejdsgruppens medlemmer vurderer, at de ikke har de fornødne ressourcer og kompetencer til at udarbejde en fyldestgørende vurdering af de økonomiske og sociale konsekvenser ved strengere regler, herunder et forbud mod hold af hurtigt voksende slagtekyllinger. En sådan vurdering forudsætter kompetencerne til at foretage en konsekvensanalyse og et dybtgående kendskab til økonomiske og sociale forhold i dansk slagtekyllingeproduktion. Det er derudover nødvendigt at have et kendskab til konsekvenserne for import, eksport og samhandel. Det er desuden en nødvendig forudsætning for beregning af de økonomiske og sociale konsekvenser, at man kender de ændringer af gældende regler, som ønskes iværksat.

8. Beskrivelse af erfaringer med opdræt af langsommere og langsomt voksende kyllinger under Det Statslige Dyrevelfærdsmærke

8.1 Baggrund

Det Statslige Dyrevelfærdsmærke har til formål at forbedre dyrevelfærden for flest mulige grise, slagtekyllinger og kvæg ved hjælp af markedsdrevet dyrevelfærd. Produkter, der er produceret under ordningen, kan mærkes med et, to eller tre hjerter, afhængig af, hvilke supplerende dyrevelfærdskrav, de opfylder, jf. bekendtgørelse om frivillig dyrevelfærdsmærkningsordning. Mærkningen gør det muligt for forbrugerne at se, hvilke produkter der lever op til kravene om bedre dyrevelfærd.

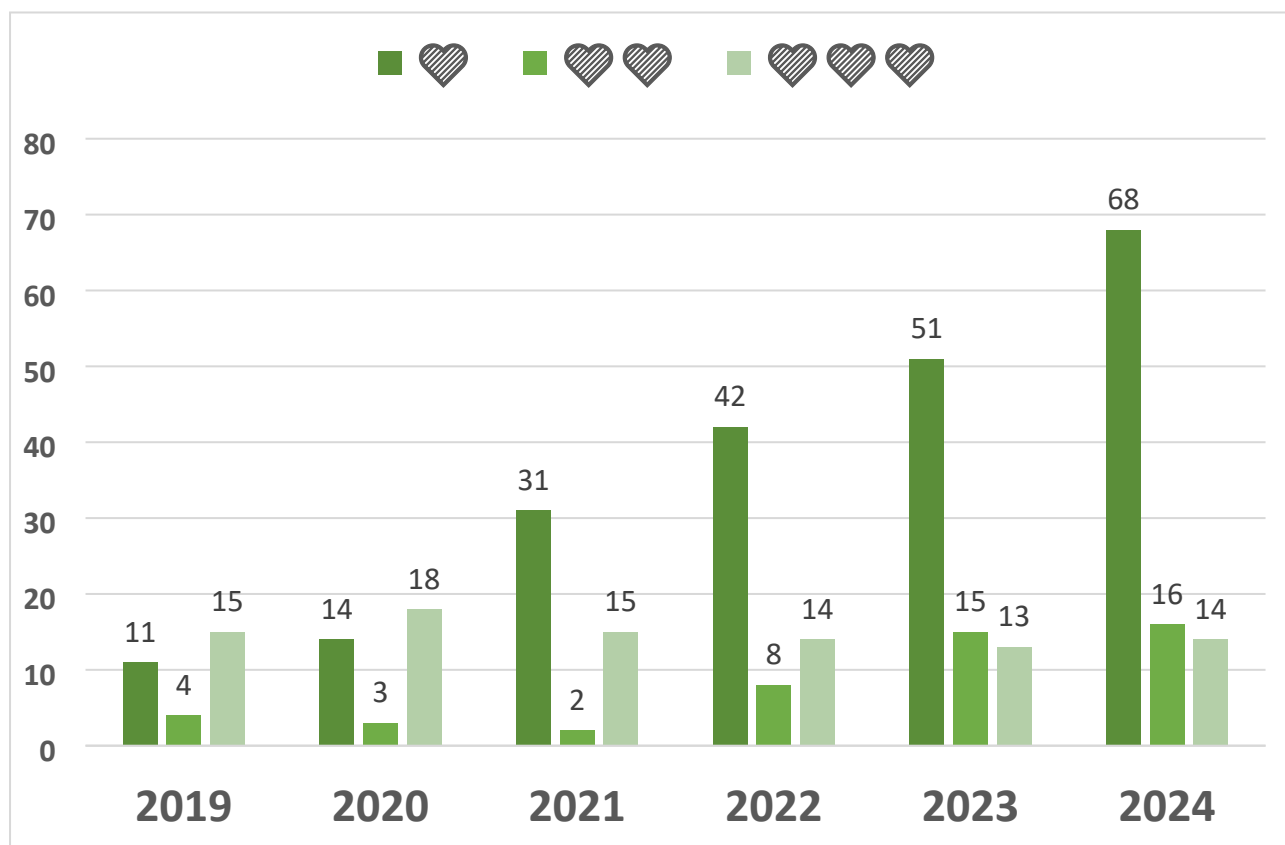
Der blev fastsat bestemmelser om kriterierne for slagtekyllinger under ordningen i efteråret 2018³⁸. På alle tre niveauer (et, to eller tre hjerter) er det et krav, at der skal anvendes kyllinger, som er langsommere voksende, hvilket er defineret som en gennemsnitlig, daglig tilvækst som er minimum 25 pct. mindre end den gennemsnitlige, daglige tilvækst for Ross 308.

Derudover er der på alle tre niveauer skærpede krav i forhold til den almindelige dyrevelfærdslovgivning for så vidt angår indsats mod trædepudesvidninger, pladskrav og transporttid. På niveau to og tre er der endvidere krav om grovfoder/aktivitetsmateriale, og på niveau tre er der yderligere krav om, at der skal være adgang til udearealer.

8.2 Arbejdsgruppens drøftelser

Nedenstående oversigt viser antal besætninger, der har tilsluttet sig den frivillige dyrevelfærdsmærkningsordning pr. 1. januar for de pågældende år. Dog er tallene for 2024 først opgjort pr. 5. feb. 2025.

³⁸ Bekendtgørelse nr. 1220 af 23. oktober 2018

Nedenstående tabel viser fordelingen mellem økologiske og konventionelle slagtekyllingebesætninger under Dyrevelfærdsmærket pr. 5. feb. 2025.

Slagtekyllingebesætninger	Niveau 1	Niveau 2	Niveau 3	I alt
Antal besætninger	68	16	14	98
Økologiske besætninger	0	1	10	11
Konventionelle besætninger	68	15	4	87

Dyreværnsorganisationernes Samarbejdsorganisation påpeger, at man finder, at kriterierne på særligt niveau 2 for slagtekyllinger er for uambitiøse, idet de tillader en høj belægningsgrad på 38 kg/m² (med tilhørende veranda). I Dyreværnsorganisationernes Samarbejdsorganisation er der et kraftigt ønske om, at belægningsgraden bør sænkes til 30 kg/m² i overensstemmelse med forskningen, der peger på øget velfærdsgevinst ved lavere belægningsgrad samt bedre harmonisering med andre mærkningsordninger såsom ECC, RSPCA Assured, Red Tractor og Haltungsform.

Arbejdsgruppen mener, at man bør skærpe registreringen og opgørelserne af besætningerne under Det Statslige Dyrevelfærdsmærke, således at det konkrete antal af huse med slagtekyllinger under mærket og antallet af dyr på de forskellige niveauer fremgår for hvert år.

Arbejdsgruppen kan konstatere, at der fra 2019 og frem til 2024 har været en stigning i antallet af slagtekyllingebesætninger, der har været tilmeldt Det Statslige Dyrevelfærdsmærke.

Ministeriet for Fødevarer, Landbrug og Fiskeri